

#1 23

TEMA: NOU
– en folkehøgskole for alle

FOLKEHØGSKOLEN

FANA:
PEDAGOGISK HVERDAG
side 08

TRALL:
NY SANG-APP
side 20

TRONDHEIM:
REKTORMØTET
side 31

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

**Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og
Erin Høiseth**

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: **U Oslo / Midourney**
Trykkansvarlig: **Medievekst**
Papir: 250/90g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf: 971 76 112

Nestleder:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:
Line Tirslog
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Portrettet –
Åsa Torstensson

07 Foto: Mer enn ord

08 Pedagogisk hverdag

11 NOU – Morten Eikenes

12 NOU – Arild Mikkelsen

14 NOU – Brandt og Opsvik

16 NOU – Astrid Moen

17 Min sang

17 På hjertet

20 Ny sang-app fra OsloMet

22 Bokessay – Houllebecq

24 Friromsdebatt – WOKE

26 Movies on war – Elverum

31 Rektormøtet Trondheim

34 Blikk fra kaikanten

34 Spalte: Benedictes metode

36 Kunst – Galleri Würth

39 Rollespill med Folk og Forsvar

40 Kukkens

42 Bøker

45 Skolestartundersøkelsen

46 Årets EPSI

47 Miljøarbeid Sogndal

48 Lederen: Einar Opsvik

49 Folkehøgskoleforbundet

51 Nytt fra informasjonskontoret

52 Pedagogisk utvikling

53 Bærekraftspris til Lofoten fhs.

54 Fra Folkehøgskolerådet

56 Baksiden: Tekst/diktstafetten

NOU-HØRINGEN BLIR SÆRDELES VIKTIG

Det ble et rektormøte i Trondheim i NOUens tegn. NOU 2022:16 En folkehøgskole for alle – Vilkår for økt kvalitet og mangfold i folkehøgskolene, ble overlevert kunnskapsminister Tonje Brenna 31. oktober. Det har blitt en meget fyldig og grundig melding på 166 sider, ført i pennen av hele fire sekretærer. Den forrige fra 2001 – Frihet til mangfold var på 70 sider. Det var kunnskaps- og integreringsminister *Guri Melby* (V) i Solberg-regjeringen som i juni 2021 ønsket en gjennomgang av folkehøgskolene. Med Støre-regjeringen påfølgende høst utvidet Tonje Brenna mandatet, og utvalget med tidligere Ap-politikere og leder i Folkehøgskolerådet, Christian Tynning Bjørnø.

Vi har fått et knippe kommentarer på den framlagte utredningen til denne utgaven av Folkehøgskolen: Arild Mikkelsen var i ti år leder for Folkehøgskoleforbundet (FHF) – og satt i det forrige NOU-utvalget. Astrid Moen, assisterende rektor ved Sund folkehøgskole – og medlem av det siste utvalget. Rektor ved Ringerike folkehøgskole, Morten Eikenes og styreleder i IF. Tidligere leder i Folkehøgskoleforbundet Øyvind Brandt og nåværende leder i FHF Einar Opsvik. Alle med sine innspill, vinklinger og oppspill til diskusjoner.

Kort oppsummert er det mange godord som gis om utvalgets arbeid og konklusjoner. Men også konstruktive innspill og betenkninger.

Vi oppfordrer: Les NOUen og innspillene, og diskuter og bor i dette rundt om

på skolene. Nå er det viktig at vi tar demokratiet i bruk – kommer med tilbakemeldinger. Kunnskapsministeren og politikerne fra Utdanningskomiteen hadde en sterk oppfordring til rektorene – bruk høringsmuligheten godt til å si deres mening, og kom med innspill. Maren Grøthe (Sp) utfordret forsamlingen: Folkehøgskolen blir fort glemt. Høringsutspillene vil påvirke hvordan vi går videre. Gode høringsinnspill blir veldig viktig. Astrid Moen sier: NOUen om folkehøgskolen er godt mottatt, med mye diskusjon og debatter. Det er bra! Da er den ikke likegyldig og tannløs. Nå er det viktig at vi ikke setter oss på bakbena og leverer høringsinnspill der vi sier at vi ønsker at alt er som før. Deadline for høringsrunden er 30. april.

Hovedinntrykket etter å ha lest utredningen er at utvalget vil folkehøgskolen godt. Det viktigste er at folkehøgskolens frihet blir ivaretatt. Men det er klart at det er ting å sette fingeren på.

Det kan ha sett ut som folkehøgskolen er oversett og glemt de siste årene. Vi har ingen tilsynsmann eller avdeling i departementet, og direktoratet ser ikke ut til å ha ressurser, og kanskje vilje, til å følge opp skolene med tilsyn og tilbakemeldinger på selvevalueringene. Utvalget ønsker tettere oppfølging og kvalitetssikring. Dette er positivt, men vi skal være på vakt mot å komme inn i et kontroll- og rapporteringsregime med New Public Management som styringsideal. Det er snakk om tillit, og friheten er stadig umistelig og

hellig for folkehøgskolene.

Det er godt å lese at utvalget gjør det klart at folkehøgskolen ikke skal være en oppdragsskole som staten kan bruke som den ønsker. Dette er et særdeles viktig og avgjørende punkt.

For å tydeliggjøre folkehøgskolens legitimitet og sikre samfunnets og politikerens velvilje i fremtiden, fremmer utvalget ikke mindre enn 73 forslag til endringer i lov og forskrift. I punkt 1 foreslår utvalget å utvide formålsparagrafen til:

Folkehøgskolens formål er å fremme allmennundanning, folkeopplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til livsmestring og mangfold, og være åpen for alle. (NOU 2022: 16, s. 19).

Den enkelte folkehøgskole skal fortsatt ha ansvaret for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen. Den er så åpen at alle skal vel finne sin plass i den, men er den for upresis? I innspillet til Øyvind Brandt og Einar Opsvik argumenterer de for å bruke folkelig opplysning og ikke folkeopplysning (danskene bruker folkelig opplysning). Det er et meget godt innspill som vi støtter helhjertet.

Da vil vi bare oppmuntre til å bruke høringsinsittutt, som er en grunnmur i det norske demokratiet. Deres synspunkter vil være særdeles viktige i det videre arbeidet. Utdanningsministeren uttalte på rektormøtet at hun så for seg at NOU-prosessen ville ende i en endring av loven.

Øyvind Krabberød

Det er adventstid – vi har bikket desember. Jeg forserer E6 mot syd, ser Halden og Svinesundbrua i bakspeilet. Motorvei hele veien – forbi Strømstad går det, det er minusgrader og klarvær. Jeg skal ta av i Sältenmotet avkjørsel 109 – etter noen hundre meter ser jeg gården på høyre side – her snakker vi svensk gläsbygd. Jeg skal møte Centerpartipolitiker og tidligere statsråd **Åsa Torstensson** (64) – som rett før pandemien satte inn ble valgt til leder for Foreningen Norden i Sverige.

ÅSA

TORSTENSSON

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Åsa ønsker velkommen inn i varmen, det er allerede julestemning og fyr i spisen. Her bor hun med sin katt, og har kjøpt denne nabogården til sitt barndomshjem. Jorden leies ut.

Hun har vokst opp med masse kontakt over grensen, og stadig er det en naturlig del av livet for en grenseboer som henne. Også historisk har det vært mye kontakt.

Kaffekopper og noen julekaker kommer på bordet. Det er ikke vanskelig å få denne erfarne og engasjerte kvinnen i gang. Vi har lyst til å få et innblikk i hva hun tenker om det nordiske.

MÅ SKAPE MØTEPLASSER

– Det nordiske samarbeidet blir ikke bedre enn når vi aktivt møtes – vi må skape møteplasser. Finner vi ikke disse så forvitrer det nordiske samarbeidet. Vi må sammen med våre nordiske

søsterorganisasjoner jobbe aktivt for å utvikle gode møteplasser. Her trenger vi en felles strategi.

Språk er særdeles viktig, men hun trekker fram samferdsel, klima, krig/forsvar og pandemi som viktige saker å ha høyt oppe på dagsordenen i det nordiske samarbeidet. – Ukrainakrigen og ytre trusler gir nå en åpning til å på ny se på felles utviklingsmuligheter, og nye måter å samarbeide på i det nordiske.

Undersøkelser blant ungdom om hva Norden betyr for dem er ganske nedslående lesning, blikket er i liten grad rettet mot de nordiske landene. – Dette dreier seg mye om språket – engelsken har tatt over i stor grad. Derfor er det viktigere enn noen gang å møtes med våre egne språk – da bedres språkforståelsen. Her har vi en stor oppgave foran oss blant de unge, understreker Åsa.

STRIKT HÅNDTERT AV MYNDIGHETENE

– Pandemien blottla mye som ikke fungerte. Det ga et underlag for å pushe det offentlige så man bedre forstår sivilsamfunnets rolle. Samarbeidet over grensene krakelerte under pandemien. Når ikke sivilsamfunnet fungerer så blir det utfordrende også for myndighetene.

Åsa kommer stadig tilbake til problemene under pandemien. – Politikerne forsto bare grensehandelen, og ikke all kommunikasjon mellom mennesker ved grensen, som ble rammet. Veldig mange fikk det vanskelig, vi har et hverdagsliv med masse kontakt – også historisk. Pandemien har satt sine spor. Det er mange som pendler over grensen, det er trafikk hele tiden. Det skapte store problemer, familier ble splittet. Mange var ytterst frustrerte. Det hele ble veldig strikt håndtert av myndighetene – det skapte mange skjebner. Fungerer ikke sivilsamfunnet er det også tøft for myndighetene. Foreningen Norden reagerte og fikk oppslag i mediene. I Halden er 40 prosent av arbeidstakerne fra Sverige. Det er viktig at vi i grenseregionene forstår hverandre og at det er en smidighet.

Under pandemien var det mulig å arbeidspendle over grensen, mens det ellers var bom stopp. Gikk du på skole over grensen var det umulig å ta seg over. Åsa tar fram et stort dokument. Det er en fotobok, en norsk fotograf har fotografert de stengte veiene, store og små, langs hele grensen under pandemien. Koronaen, understreker hun, har virkelig satt sine spor. – Pandemien var en vekkerklokke, nå må vi ta med oss erfaringen den har gitt oss i videre analyser og forbedre samarbeidet over de nordiske grensene.

INFRASTRUKTURMINISTER

Åsa Torstensson har et langt politisk liv bak seg. Allerede som 15-åring gikk hun inn i Centerns ungdomsforbund (søsterparti til norske Senterpartiet). Hun var ordfører i Strömstad i fire år før hun ble valgt inn i Riksdagen fra Västra Götaland fylke i 1998. Hun har vokst opp med foreningsliv – og beskriver seg selv som en hyperaktiv deltaker i dette. Fire perioder ble hun valgt inn i Riksdagen – 16 år. I 4 år, fra 2006 til 2010 var hun infrastrukturminister i regjeringen til Fredrik Reinfeldt. Her hadde hun ansvar for transportpolitikk og infrastrukturspørsmål, IT-politikk samt postkommunikasjon, tele- og radiokommunikasjon. Som Riksdagsmedlem satt hun fire år i Nordisk råd. Hun er utdannet sosionom og har arbeidet en hel del med ungdom.

Nå er Åsa valgt som styreleder i svenske Foreningen Norden for to nye år. – Det viktigste nå er å bidra til å få flere med i foreningen og det nordiske arbeidet slik at vi blir hørt. Dessuten å styrke sivilsamfunnet – og ikke minst å «fange» den nye generasjonen. De som er mest aktive i organisasjonen i dag er de som ble med etter andre verdenskrig. Vi må gjøre et krafttak for å skape en inngang for den yngre generasjonen og det de er opp-tatt av. Dette er en «voksen» organisasjon som nå må ta seg av nåtiden. Vi er den sivile røsten og må lobbe mot politikere – peke på bristene som gjør at det nordiske ikke fungerer optimalt i dag. Sivilsamfunnet trenger en ny gnist, og det skjer ikke over natten, understreker hun. I dag har foreningen i Sverige nærmere 7000 medlemmer.

FORENINGEN NORDEN

Foreningen Norden er en partipolitisk uavhengig medlemsforening som arbeider for å styrke og utvikle et folkelig nordisk samarbeid for alle som bor i Norden. Et mer sammensveiset Norden vil gi flere muligheter for alle og medføre at de nordiske landene får en sterkere stemme på den globale arenaen.

Foreningen Norden er en **nordisk kulturbærer**. Siden 1919 har de vært en pådriver for nordisk samarbeid. Foreningen skaper møteplasser og formidler kunnskap om nordisk språk, historie og samfunnsforhold, samt bidrar til å bygge ned grenser i Norden.

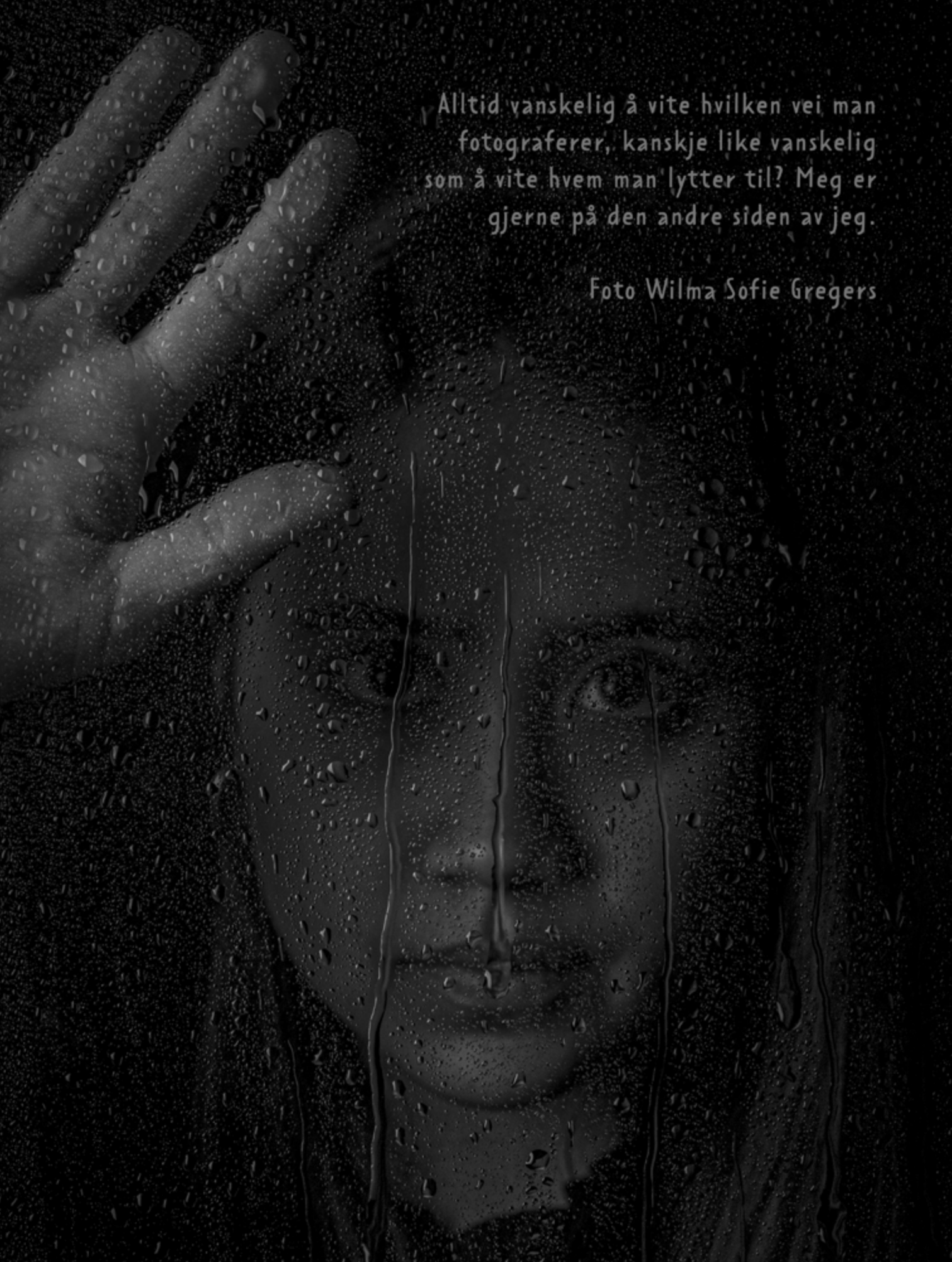
Foreningen Norden organiserer både enkeltpersoner, organisasjoner, bedrifter, skoler, bibliotek og kommuner som vil styrke og utvikle den nordiske samfølelsen.

Foreningen Norden har over 6 000 medlemmer i Norge. Sammen med våre søsterforeninger i de andre nordiske landene og selvstyrte områder har vi rundt 30 000 medlemmer.

Foreningen Norden består av rundt 60 lokallag i Norge, og de samarbeider med en rekke andre organisasjoner og bedrifter. Over 200 skoler og biblioteker er også medlemmer i foreningen.

Norden.no

Alltid vanskelig å vite hvilken vei man
fotograferer, kanskje like vanskelig
som å vite hvem man lytter til? Meg er
gjærne på den andre siden av jeg.

Foto Wilma Sofie Gregers

PEDAGOGISK HVERDAG

Foto: November Skutle

Fotoapparatet er berre eit enkelt verktøy. Det er kva du rettar kameraet mot som betyr noko. På linja Analog Foto er ikkje målet at elevane lærer å ta «kule» bilete. Målet er å gje elevane ein større forståing av fotografiet, lyset og handverket. Og ikkje minst at dei skal forstå verden, og møte nye menneske og miljø, med kameraet som verktøy.

Elevane som søker seg til Analog Foto på Fana Folkehøgskule har veldig variert erfaring med fotofaget. Nokre har aldri løfta eit kamera før, med unntak av mobil-kameraet, medan andre har fotografert i fleire år og ønskjer å bruke året som eit steg på vegen til ein jobb som fotograf. Fana Folkehøgskule legg stor vekt på den einskilde elev, og det fine med ei fotolinje er at det er gode moglegheiter for individuelt arbeid og ein-til-ein-undervisning på kvar enkelt elev sitt nivå.

"It is an illusion that photos are made with the camera... they are made with the eye, heart and head."

Henri Cartier Bresson

Foto: Oddleiv Anneseth

Å LÆRE SEG Å SJÅ

Fotografi-faget er eit fag som krev modning. Rundt 300 linjetimar er knapt for å lære handverket og for å oppnå den større forståinga for fotografiet. Men nokre kjem langt på veg. Den første oppgåva elevane får, etter å ha lært den grunnleggjande teknikken – korleis ein målar lyset, stiller inn kameraet, og framkallar film – er å fotografere eit enkelt kvardagsleg objekt. Det kan vere ein gaffel, eller eit blankt A4-ark. Dei får ingen instruksjonar utover å konsentrere seg om form, komposisjon og lys, og dei har to dagar til fotografering. Dei er gjort kjende med André Kertész's fotografi «Fork» og dei viktige prinsippa for komposisjon og lys. Elevane sin reaksjon når dei får oppgåva er at den er rar, litt teit, eller verkar veldig enkel. Ved gjennomgang av bileta er haldninga ofte ei heilt anna – mange er overraska over kor gode og spanande bileta er, og kor kjekt det har vore å fokusere på noko så konkret. Eg møter ofte elevar som grublar for mykje før dei kjem i gang med å fotografere. Dei ventar på at inspirasjonen til det mest fantastiske biletet skal kome dalande ned i hovudet på dei. Slik fungerer det ikkje – «get to work and something will happen», inspirasjon og motivasjon følgjer handling, så dei må ut, løfte kameraet, ta det første biletet, så er dei i gang.

Denne oppgåva er ei øving i fleire ting utover det reint fotofaglege. Mitt mål er at elevane skal komme inn i ein djupare konsentrasjon og *verkeleg jobbe* med noko over tid – ein må sjå, leite, prøve, og feile, for å klare å lage eit godt fotografi av noko enkelt. Det å bli god på det enkle – det er det vanskelege. Det er også ei øving i å *sjå* – sjå lyset, sjå form og sjå det vakre i det kvardagslege. Ein av fordelane med å fotografere analogt er at ein ikkje kan sjekke resultatet på skjermen etter du har teke eit bilete. Du blir tvungen til å sjå på det som er framfor deg, studere det, utforske vinklar og lys, deretter må du bruke tid på å framkalle filmen og å lage kon-taktprøver. Når prøvene er klare kan du endeleg sjå resultatet, og då kjem spaninga og sanninga. Er bileta gode? Vart det slik eg har sett det for meg? Ofte opplever ein skuffelse, men av og til klaffar alt!

"Your first 10.000 photographs are your worst."

Henri Cartier-Bresson

ANDREAS EIKESETH NYGJERD LÆRER – ANALOG FOTO

Andreas er profesjonell fotograf. Han er utdannet portrettfotograf hos fotografmester Hans Jørgen Brun i Bergen (2010-2014).

I tillegg til undervisning har han egne fotoprojekt og er høyt premiert i flere nasjonale og internasjonale konkurranser. Bildene har vært utstilt flere steder i Norge og publisert i en rekke land. Andreas har stort nettverk og tett kontakt med fotobransjen.

Fana fhs.

SLOW PHOTOGRAPHY

Kanskje spesielt med analog fotografering får ein lære mykje om seg sjølv i prosessen. Eg opplever at mange unge i dag er ganske utolmodige og rastlause. Dei er opptekne av at ting skal gå fort. I den analoge fotoverda tar alt lang tid (og i mørkerommet kan dei ikkje sjå på mobiltelefonen), og det er eit arbeid som krev konsentrasjon og nøyaktigheit. For mange kan dette vere frustrerande, spesielt når det tar mange forsøk for å få biletet slik ein ønskjer. Mange tenker også at «når eg blir flinkare går det fortare», men mitt mål er at det skal vere motsett. Dess betre ein blir, dess høgare krav må ein setje til resultatet, og dess lenger tid tar det å kome til målet.

I løpet av skuleåret studerer vi meistrane. Dei som har blir verkeleg gode på *det enkle*, og som jobbar med same materie over lang tid; Josef Sudek, Irving Penn, Arnold Newman, Tom Sandberg, Hiroshi Sugimoto, Sally Mann, Nan Goldin, Anders Petersen, Henri Cartier-Bresson, Robert Mapplethorpe, Gregory Crewdson, André Kertész, Julia Margaret Cameron og mange fleire.

Vi ser dei langsame, men ubeskriveleg vakre, filmane til Andrej Tarkovsky. Elevane får møte eksterne foredragshaldarar på fotografisk toppnivå. Felles for dei er at dei jobbar med langvarige prosjekt, og fotograferer heilt eller delvis analogt; Hans Jørgen Brun, Helge Skodvin, Tonje Birkeland, Paul S. Amundsen, Morten Krogvold, m. fl. I tillegg har vi ein arbeidsintens workshop med kunstfotografen Øyvind Hjelmén for å kickstarte 2. semester kvart år.

Mitt mål er å utsetje elevane for så mykje kunst og fotografi av *høg kvalitet* som mogleg. Og eg ønskjer det dei ser og opplever gjennom undervisninga skal vere ei motvekt til sosiale medium og telefon-skjermen.

FOTOGRAFI OG DANNING

Noko av det fine med å undervise på folkehøgskule er den store friheita ein har til å utvikle sitt eige opplegg, og late elevane vere med å påverke undervegs. Eg har stor tru på *den levande vekselverknad* – både i utviklinga av det faglege opplegget,

men også i utviklinga av elevane sin faglege, sosiale, og allmenndannande kompetanse. I mine timar leggst det stor vekt på samtalen og sosialt fellesskap. Vi har alltid felles biletgjennomgang etter oppgåvene. Alle må seie noko om bileta, og det å kunne snakke om fotografi, gje konstruktive tilbakemeldingar, seie kva ein tenker, korleis ein opplever eit bilete, er vesentleg for å utvikle sitt eige biletspråk.

Fotografiapparatet kan vere ein døropnar, ein samtalestartar, ein inngangsbillett. Fotografiapparatet er ei unnskyldning til å utforske, vere nysgjerrig, lære noko om andre menneske, og om seg sjølv.

Målet er at elevane rettar kameraet mot noko som interesserer dei, noko dei brenn for, eller noko dei ønskjer å lære meir om, og at dei utviklar seg personleg, og som medmenneske, i prosessen.

«Fotografi handlar ikkje om fotografi – det handlar om alt det andre»

Anders Petersen

Å VERE FOLKEHØGSKULELÆRAR

Eg har jobba på Fana Folkehøgskule i to og eit halvt år. Framleis kjenner eg meg som ein nybyrjar i folkehøgskuleverda, og det vil eg kanskje alltid gjere. Min bakgrunn er variert, og eg har fotografert sidan 17-års alderen. Eg har studert både kunstfotografi (OFKS), og fotojournalistikk (HiO), men kom til rett plass som 27-åring då eg fekk lærlingplass hjå meisterfotograf Hans Jørgen Brun i Bergen, kor eg spesialiserte meg i det klassiske portrettet og mørkeromsarbeid. Etter det starta eg mitt eige selskap, som eg dreiv fram til eg fekk jobben på Fana i 2019. I dag gjer eg somme eigne prosjekt, og enkelte private og kommersielle oppdrag, i tillegg til å undervise.

Å jobbe som folkehøgskulelærer opplever eg som veldig variert, spanande, utfordrande, og til tider veldig krevjande. Eg kjenner meg stadig usikker på meg sjølv i møte med enkeltelevar og klassen. Er eg for streng? Er eg for snill? Er dette verkeleg spanande? Er dette for lett? Er det for vanskeleg? Er det interessant i det

heile teke? Driver eg god undervisning? Kva held eg eigentleg på med? Lurer på kva elevane tenker om meg!

Heldigvis er eg omslutta av særdeles gode kollegaer i alle ledd på skulen, vi er godt samansveisa og støttar kvarandre. Eg rakk diverre ikkje å bli godt kjent med min forgjengar på fotolinja, Knut-Inge Johnsen, som døydde frå oss seint i 2022, men våre få samtalar var gode og gjorde inntrykk. Det kjennes litt som å «hoppe etter Wirkola», å overta jobben etter Knut-Inge. Noko av det viktigaste eg tek med meg frå han, og som eg lenar meg til når det står på som verst, er siste del av eit sitat om «folkehøgskulelæreren» frå Fredrik Christensen;

«(..)Han vil ofte grømme sig over at være amatør, fuser, diletant; men just denne uro er hans styrke og hans mulighed.»

Andreas Eikeseth Nygjerd

Foto: Andreas Eikeseth Nygjerd

**«GET TO WORK
AND SOMETHING
WILL HAPPEN»**

MORTEN EIKENES ER SVÆRT POSITIV TIL DEN FRAMLAGTE NOUEN OM FOLKEHØGSKOLE

Styreleder i Informasjonskontoret for folkehøgskolen (IF), Morten Eikenes, er svært positiv til den nylig framlagte NOUen En folkehøgskole for alle.

FØRSTEINNTRYKKET?

Det å være til stede ved overleveringen av utredningen til kunnskapsminister Tonje Brenna må jeg si var en høgtidsstund. Utvalget har vist stor profesjonalitet i sitt arbeid, og ministerens mottakelse og kommentarer gir en god følelse for skoleslaget og for framtida. Det er mange som vil oss godt, og det synes også i utredningen. Jeg må innrømme at jeg ikke har fått lest hele, men har vært innom det som jeg ser som det mest sentrale. Det viktigste må jeg si er at utvalget ikke rører ved vår faglige frihet. Men det er også innspill som kan være et frisk pust inn i en nødvendig framtid. Dette gir motivasjon til å jobbe på videre.

DET VIKTIGSTE Å TA TAK I?

- Fokuset som utvalget har på mangfold synes jeg er viktig – her er det forslag til tiltak som vi må ønske velkommen. Alle som vil må få mulighet til å gå på folkehøgskole. Det blir samtidig en veldig utfordring for oss på mange plan, blant annet universell utforming – det må være et langsiktig arbeid. Jeg ser på rapporten som en veiviser her, mange av tiltakene som beskrives kan diskuteres – men de peker i en retning.

- Kvalitetsarbeidet har de også et fokus på – både internt på skolene og at det blir mulig å se oss litt mer i korta, det ser jeg som positivt. Det er også positivt at utvalget foreslår å samle tilsynsfunksjonen hos Utdanningsdirektoratet, noe som i dag er delt mellom direktoratet, Arbeidstilsynet og Statsforvalteren.

- Det er også flott at de ønsker at elevene skal få en tydeligere stemme og ønsker et elevombud. Jeg applauderer at elevenes stemmer skal blir mer synlig i folkehøgskolen.

SAMFUNNSOPPDRAGET?

- Det er svært positivt og avgjørende at utvalget understreker at folkehøgskolen ikke skal fylle konkrete samfunnsoppdrag, men mener vi kan bety mye som skoleslag når vi snakker om mangfold, integrering, frafall, bærekraft og folkehelse. Disse samfunnsutfordringene kommer det tydelig fram i utredningen at de mener folkehøgskolen kan bidra positivt til.

STØRSTE UTFORDRINGENE?

- Det er nok dette med mangfold, men også en del på det økonomiske området. Her strever jeg med å forstå flere av utval-

gets analyser og forslag. Det er mange spennende oppspill, men de krever mer utredning. Blant annet gjelder det forslaget om maks antall elever på 190, for alle skolene. Hvis for eksempel vår skole plutselig skulle få 160 elever vil det gå ut over andre skoler, fordi rammen totalt ikke skal økes. Dette må vi gå dypere inn i. Det er fint å sette tilskuddsordningen på dagsorden, men det er komplisert, så her er jeg usikker på svarene.

HVA MED FORSLAGET OM MAKSPRIS?

- Det synes jeg er fint og nødvendig. Det er viktig for å forhindre en prisspiral, og for å få til mangfoldet. Det er også viktig for å begrense reisevirksomheten.

Avslutningsvis kommer Eikenes med en oppfordring til skoleslaget.

- Det er lurt av oss i folkehøgskolen å møte utredningen med åpne armer. Den har en god tone og viser mye velvilje og aksept for det vi holder på med. Nå er det viktig at vi jobber videre og arbeider med utredningen, diskuterer og skriver høringsuttalelser. Dette får vi til og det kommer til å bli til det bedre, avslutter en optimistisk styreleder.

Øyvind Krabberød

ARILD MIKKELSEN

Denne lille kommentaren har nok fått et preg av tilbakeblikk på ulike NOU-er som har kommet og gått, men dette er vel kanskje det privilegiet en gammel leder av tidligere Norsk Folkehøgskolelag har.

Først av alt: en rask gjennomblading av NOU 2022: 16 førte til et lettelsens sukk. Her er mye på plass: pedagogisk frihet, rimelige økonomiske villkår, gode refleksjoner når det gjelder verdigrunnlag og folkehøgskolens historie, og over det hele et ønske om å gi gode rammevillkår for folkehøgskolen.

Kritiske tanker dukket likevel opp både hist og her.

1. Først ved punktet om hva som kjennetegner god faglig kvalitet ved kursene, og hvordan dette kvalitetskravet skal presiseres og formuleres.
2. Så punktet om at folkehøgskolenes samfunnsoppdrag ikke er tilstrekkelig politisk avklart.
3. Deretter drøftinga om tilrettelegging av mulighet for å fullføre videregående opplæring samtidig med folkehøgskoleoppholdet.
4. Arbeidet i styret og styrets sammensetning trenger også en kommentar.
5. Skolenes systematiske og strategiske kommunikasjonsarbeid må også kommenteres, og her dukker begrepet «snikdanning» opp.

Jeg synes ikke jeg har innsikt nok når det gjelder dagens økonomiske utfordringer for den enkelte skole, så jeg avstår fra grundige og detaljerte kommentarer her, og nøyer meg med å konstatere at i all hovedsak bærer NOU-en preg av et ønske om forutsigbare og gode økonomiske rammevillkår.

FAGLIGE KVALITETSKRAV

Det er viktig at ikke kravet om en kursplan blir en utilsiktet pensumplan. Denne bekymringen styrkes når utvalget foreslår at «folkehøgskolene skal ha en kursplan som viser hvordan målene i folkehøgskolens formålsparagraf utgjør en vesentlig del av kurset». Jeg roer meg litt når utvalget skriver at folkehøgskolesektoren selv skal ha ansvaret for eget kvalitetsarbeid og egen profesjonsutvikling. Å finne endelige definisjoner på de viktige begrepene all-

menndanning og folkeopplysning som finnes i formålsparagrafen, har vist seg nesten umulig. Forsøkene har vært mange og interessante, noe drøftingene i folkehøgskolen gjennom mange år viser. Kvalitetsarbeidet i folkehøgskolen må rammes inn av skolens selvevaluering, Folkehøgskolerådets myndighet må styrkes og Utdanningsdirektoratets rolle som tilsynsmyndighet ikke bli dominerende. Underteksten for kommentaren min her er at folkehøgskolens pedagogiske frihet må passes på.

FOLKEHØGSKOLENES SAMFUNNSOPPDRAG

Utvalgets forståelse av mandatet er at samfunnsoppdraget til folkehøgskolene ikke er tilstrekkelig politisk avklart, og at en avklaring er nødvendig for å sikre folkehøgskolens fortsatte legitimitet som del av utdanningssektoren.

Samfunnsoppdraget skal selvsagt presiseres, gjennomtenkes på nytt og på nytt i forhold til hvordan samfunnet utvikler seg, nettopp for å sikre folkehøgskolens fortsatte legitimitet som samfunnsaktør, som demokratisk faktor i samfunnsdebatten, og som samtalebasert folkeopplysningsfaktor, men ikke i forhold til utdanningssektoren. Dannelsbegrepet må fylles med nytt innhold utfra samfunnets utvikling. Dette kan virke som flise spikkeri, men debatten om dette går helt tilbake til NOU 39:1976 som hadde tittelen «Folkehøgskolens stilling i skoleverket». Folkehøgskolen den gang skulle ha seg frabedt å være en del av skoleverket, mandatet til skoleslaget handler om samfunnet, ikke om skoleverket eller utdanningssektoren.

FULLFØRE VIDEREGÅENDE OPPLÆRING I FOLKEHØGSKOLEN

Dette er et meget viktig punkt, og når jeg leste dette strømmet en 70-årig folkehøgskoledebatt meg friskt i møte. Probas analyse om at folkehøgskolen vil bli attraktiv om skolene kan tilby «pakker» med organiserte opplegg for privatisteksamen med eksamensavgift og veiledning i løpet av et folkehøgskoleår, er ganske enkelt en glideflukt henimot formelt kompetansgivende kurs. Det er historieløst å hevde at tilrettelegging i folkehøgskolen for å fullføre videregående opplæring ikke er i konflikt med folkehøgskolens samfunnsmandat. Utvalget mener at tilbudet av kurs i folkehøgskolen bør speile de behovene samfunnet til enhver tid har for folkehøgskolens bidrag. Folkehøgskolene avviste i sin tid de anbefalingene til det såkalte Buer-utvalget (NOU 1997:25 Ny kompetanse) fordi anbefalingene la seg for tett opp til nytteverdier og næringslivstenkning. Folkehøgskolene har gjennom sin lange historie stått i spennet mellom det medkulturelle og det motkulturelle, folkehøgskolen har både vært en moderniseringsagent og progressiv demokratisk kraft. Å speile samfunnets behov uten å ta med dette spennet, blir feil. Dissensen i utvalget på dette punktet er helt avgjørende, og kunne gjerne vært enda skarpere.

STYRETS ARBEID OG SAMMENSETNING

Myndighetene stiller ingen kompetansekrav til medlemmene av folkehøgskolens styre, og det er skoleeiers ansvar å sette sammen styret med representanter fra elevene og de tilsatte. Her kunne jeg ønsket meg en avklaring om antall representanter i styret. Dette er en gammel kampsak for den frilynte folkehøgskolen, nemlig at skoleeier ikke skal ha rent flertall i styret. Med rent flertall kan skoleeier bli fristet til å bruke folkehøgskolen som «redskap» for et eller annet som ikke uten videre lar seg betrakte som allmenndanning og folkeopplysning.

SKOLENES SYSTEMATISKE OG STRATEGISKE KOMMUNIKASJONSARBEID

Å markedsføre folkehøgskolene som dannelsinstitusjoner, er ikke lett, og utvalget mener skolene har mye å gå på her. Det kan bli et misforhold mellom vektlegging av danning som det skolene ønsker å drive med, og det agnet skolene henger ut for å få elevsøknader. «Snikdanning» ble et nytt begrep for meg, det kan tolkes som at noen elever har følt seg lurte. Dette er også en gammel problemstilling som har vært drøftet på mange informasjonsseminarer. Som rektor husker jeg en søknad fra en elev som ønsket å gå på «folkegøyskole» (!) Her synes jeg utvalget gjør seg kloke tanker, og jeg vil bare minne om sammenhengen mellom form og innhold. Det skolene har i utstillingsvinduet må være det samme de har i butikken og på lagret. Filosofen Adorno hevdet at form er nedfelt innhold.

FOLKEHØGSKOLENES PEDAGOGISKE FRIHET MÅ PASSES PÅ.

INNSPILL NOU

FOLKELIG OPPLYSNING ER FOLKEHØGSKOLENS

Et offentlig oppnevnt utvalg har sett folkehøgskolen nærmere i kortene. Resultatet kan man lese i NOU 2022:16 «En folkehøgskole for alle». Utvalget slår her fast at flere grupper av ungdommer og andre i det norske samfunnet trenger folkehøgskolen. NOU-rapporten legger derfor vekt på å sikre skoleslagets pedagogiske frihet gjennom statsstøtten. For å tydeliggjøre folkehøgskolens legitimitet og sikre samfunnets og politikernes velvilje i fremtiden, fremmer utvalget ikke mindre enn 73 forslag til endringer i lov og forskrift.

Det første og overordnede endringsforslaget dreier seg om formålsparagrafen. Resten av forslagene handler om en utdyping av hvordan folkehøgskolen kan sikre en bedre demokratisk representativitet, om økt kvalitet, transparens, kontroll, styring og regulering. Høringssvar fra organisasjonene vil veie tungt i den videre prosessen. Hvordan departementet vil videreføre dette arbeidet er så langt ikke avklart.

FORMÅLSPARAGRAFEN MÅ TREFFE RIKTIG

Etter innledende setninger om lovens formål sier gjeldende formålsparagraf i folkehøgskoleloven kort og godt at folkehøgskolen skal fremme allmenndanning og folkeopplysning. Innenfor denne rammen skal den enkelte skole utforme sitt

verdigrunnlag. Utvalget foreslår å utvide denne formålsparagrafen for å tydeliggjøre folkehøgskolens formål og mandat til å være:

Folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning, folkeopplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til livsmestring og mangfold, og være åpen for alle. (NOU 2022: 16, s. 19).

Fortsatt skal den enkelte folkehøgskole ha ansvaret for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen.

Ved første øyekast kan forslaget virke rimelig. Utvalgets forslag til utvidet formålsparagraf styrker eller tydeliggjør verdigrunnlaget og det demokratiske mandatet som har fulgt skoleslaget i alle år. Selv om begrepene er til dels ganske overlappende, og kanskje slår inn åpne dører for mange som jobber i skoleslaget, vil en utvidet formålsparagraf bedre kommunisere hva folkehøgskolen står for utad. Vi vet samtidig at lov og forskrift analyseres av styret, ledelsen og ansatte ved den enkelte folkehøgskole og folkehøgskoleorganisasjonene. Også miljøer i høyere utdanning vurderer dette for å tolke lovgivers hensikt og finne legitimitet for skolen og skoleslagets eksistens og virksomhet. Videre er det viktig å være klar over at noe av hensikten med en utvidet formålsparagraf er å gi et bedre grunnlag for myndig-

hetene til å vurdere hvordan folkehøgskolene lever opp til formålet. Her er med andre ord et tydelig kontrollperspektiv. En sikter mot å gjøre formålet tydeligere, kanskje for at det i større grad skal være operasjonaliserbart og dermed lettere å evaluere. Desto viktigere blir det at formuleringene i formålsparagrafen treffer så riktig som mulig.

SELVE GRUNNLAGSTENKNINGA

Det første og kanskje viktigste poenget er å klargjøre begrepene. Vi trenger en dypere forståelse for ordene folkeopplysning og folkelig opplysning. Det er verd å legge merke til at begrepet folkelig opplysning hos Grundtvig peker på en myndiggjøring via en erfaringsbasert dialog mellom likeverdige folk om livet og dets vilkår. Det mer kjente og brukte sammentrukne begrepet folkeopplysning springer ut av opplysningstidens idé om formidling av populariserte kunnskaper, seder og skikker. Dette har en egen verdi som mange mener at alle i samfunnet bør tilegne seg som en felles folkelig kulturell basis.

For de store opplysningsfilosofene var opplysning noe som måtte komme ovenfra, fra den lærde eliten som var i besittelse av «fornuftens lys». Det eksisterte en forakt for allmuens manglende kunnskap og tendenser til overtro. Grundtvigs

RAISON D'ETRE

menneskesyn og skoletanker trakk veksler på både opplysningstidens rasjonalisme og romantikkens opplysningstanker. Det var banebrytende i et demokratisk perspektiv. Det ligger et tydeligere menneske- og samfunnssyn og et aktivt dialogbasert pedagogisk og politisk folkehøgskoleprogram til grunn for begrepet folkelig opplysning, enn det gjør i det mer brukte folkeopplysningsbegrepet. Folkelig opplysning er folkehøgskolens raison d'être – grunnen til at folkehøgskolen eksisterer. Dette er avgjørende for hvordan pedagogikken utøves.

De fleste vil antagelig ikke være opptatt av, eller være klar over, betydningen og nyansene i bruken av folkelig opplysning fremfor folkeopplysning. Hvor et folkeopplysningsbegrep lett vil kunne føre til diskusjoner om faglig innhold, vil folkelig opplysning tydeligere peke på dialogen og prosessen, ikke bare som kjernen i folkehøgskolens pedagogikk, men også som et element i selve grunnlagstenkinga.

Ved å benytte anledningen en revisjon av loven gir til å innføre et mer riktig og presist begrep for folkehøgskolens eksistens og virksomhet, vil den norske loven både gi mulighet til å snakke om folkehøgskolen på et riktigere grunnlag. Dette har betydning for omverdenen, men kanskje mest internt, samtidig som utgangspunktet for myndighetenes vurdering av

virksomhet og kvalitet i folkehøgskolen kommer i riktigere spor.

REDUSERES TIL LIVSMESTRING

At folkehøgskolens livsopplysningsmandat reduseres til livsmestring, kan også være en samtale verd. Den folkelige opplysning som skal bidra til livsopplysning og dannelsesprosesser, reduseres til kompetanser. Likeledes blir vi spørrende til hva som ligger i uttrykket at folkehøgskolen skal være for alle. Ambisjonen fra utvalgets side kan synes god, men skoleslagets ambisjon om å være demokratisk representativt blir usynlig. Flere av de resterende 72 forslagene handler om hvordan loven kan bidra til at folkehøgskolen kanskje på en bedre og mer reell måte enn tidligere blir en oppnåelig mulighet for alle som ønsker det. Det blir foreslått bedre informasjon, pristak, mangfoldspott m.m. Dersom dette medfører et krav om at skoleslaget samlet sett, eller at den enkelte skolen skal være for alle, og at myndighetene skal «måle» skoleslaget på denne formuleringen, kan det fort bli utfordrende.

Det ligger imidlertid også en mulighet her. Åpen for alle må bety åpen for alle aldersgrupper. Fremtiden kan fortære enn vi aner kreve at mange mennesker må finne nytt fotfeste i eget liv og samfunnslivet. Dermed bør det ved en lovrevisjon

innføres større fleksibilitet og igjen bli enklere å tilby folkehøgskoleopphold av ulik kurslengde under et halvt år, og for ulike aldersgrupper.

Formålsparagrafens hoveddel kunne i prinsippet vært formulert så enkelt som at folkehøgskolen skal fremme folkelig opplysning. I det begrepet ligger både menneskeverdet, det allmenne og det demokratiske og livsopplysende mandatet innebakt. Det innebærer også at folkehøgskolen er for alle, noe som den i prinsippet alltid har vært. Med utgangspunkt i argumentasjonen over, og med utvalgets forslag og ambisjon som bakgrunn, foreslår vi følgende justering i forslag av hoveddelen til ny formålsparagraf for folkehøgskolen: Folkehøgskolens formål er å fremme folkelig opplysning, allmenndanning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til livsopplysning og mangfold, og være åpen for alle.

Denne formuleringen vil gi et mer presist grunnlag både for folkehøgskolenes virksomhet og samtidig bidra til en dynamikk og variasjon som den enkelte skoles verdigrunnlag skal sikre. Dette formålet vil også ivareta myndighetenes behov for vurdering av skoleslaget og den enkelte skole.

Øyvind Brandt og Einar Opsvik

NOU:

UTVALGET ØNSKET RAMMER SOM KUNNE MINSKE KONKURRANSEN OM ELEVENE

Etter over halvannet år med arbeid i Folkehøgskoleutvalget, leverte vi NOUen «En folkehøgskole for alle» 31. oktober 2022. Jeg var så heldig å få være en del av utvalget som jobbet med rapporten, noe jeg er svært takknemlig for. Det var spennende og meningsfylt arbeid.

Det først temaet jeg reiste på møtene i utvalget var FRIHET. Jeg følte et sterkt ansvar for å ta vare på folkehøgskolenes pedagogiske frihet, og et ansvar for å få de andre utvalgsmedlemmene til å forstå hva denne friheten består av, og hvorfor den er så viktig. Det var få i utvalget som hadde særlig kjennskap til folkehøgskole, og dermed brukte vi mye tid og flere skole-besøk for å gi et innblikk i hva vi arbeider med i dette annerledes skoleslaget.

Jeg synes resultatet ble vellykket. Vi klarte å ta vare på den pedagogiske friheten. Rapporten åpner ikke opp for politiske oppdrag til folkehøgskolen, den gir heller ikke føringer for hva linjer kan hete eller innholdet i undervisningen. Dette til tross for at det i mandatet står at vi skal svare på spørsmålet om hvordan folkehøgskolene kan bidra til å løse konkrete samfunnsutfordringer. Vi konkluderte med at folkehøgskolenes nytteverdi *ikke* kan kvantifiseres eller måles. Samfunnsnyttien er det samme som på 1800-tallet; allmenndanning og folkeopplysning, og samfunnet vil dermed styrkes. Samtidig ønsket vi å definere dannelsesoppdraget ut fra dagens samfunn.

Forslaget til ny formålsparagraf er der-

med en konkretisering av folkehøgskolens samfunnsmandat. Vi valgte begrepene aktivt medborgerskap, menneskeverd, livsmestring og mangfold etter en langvarig og demokratisk prosess i utvalget. Jeg er nok ikke helt komfortabel med setningsoppbyggingen i den nye formålsparagrafen. Her er det fint med nye innspill!

Parallelt med arbeidet rundt frihetsbegrepet, jobbet vi med begrep som statlig styring og kontroll. Kunne dette på noen måte balanseres, og i tilfelle hvordan? Medlemmer i utvalget med bakgrunn fra deler av det formelle utdanningssamfunnet stilte seg mildt sagt undrende til at et skoleslag som mottar over en milliard i årlig støtte, ikke har annet tilsynsorgan enn selvevalueringsrapportene, som til alt overmål er blitt oversett og lite lest av styrende organer. Mandatet var også at vi skulle se på hva som kjennetegner god faglig kvalitet i folkehøgskolen, og hvordan det kan sikres og utvikles. For å drive tilsyn uten å kvantifisere elevenes utbytte av et folkehøgskoleår må man heller gjøre noe med rammene rundt folkehøgskolen. Tydeligere rammer rundt folkehøgskoledrift, det være seg kvalitet på lærere, stippe-ordninger, folkehøgskolestyrer, osv. vil øke kvaliteten på skolene, staten kan kontrollere at vi holder oss innenfor regelverket, men uten at det går ut over den faglige friheten. Hvis folkehøgskolen skal beholde sin legitimitet mener jeg det er bra at kunnskapsdepartementet er interessert i arbeidet vi gjør, og de fører

regelmessig kontroll med sektoren. Historien har dessverre vist at vi ikke har forvaltet friheten vår godt nok. Et eksempel på det er det som skjedde med kortkursene.

Mangfoldsbegrepet ble løftet inn i arbeidet ved regjeringsskiftet høsten 2021. Den nye regjeringen utvidet mandatet ved at vi skulle «vurdere hvordan finansieringsordningen for folkehøgskoler kan bidra til at folkehøgskoler i størst mulig grad er mangfoldige og et reelt tilbud til alle». Statistikk viste at elevene i folkehøgskolen slett ikke spiller samfunnet slik det er i dag, og at det er grupper i samfunnet som i liten grad får glede av det vi kan tilby i folkehøgskolen. Det økonomiske kapittelet i rapporten er det som avdekker de største skillelinjene, og som har flest dissenser. Utvalget ønsket å lage rammer som kunne minske konkurransen om elevene. Dette blant annet for at folkehøgskolene da kan bli rimeligere, og skolene kan unngå å friste med flere eksotiske reiser, som ikke først og fremst er pedagogisk motivert, og som ikke gir en reell merverdi utover resten av folkehøgskoleåret.

NOUen om folkehøgskolen er godt mottatt, med mye diskusjon og debatter. Det er bra! Da er den ikke likegyldig og tannløs. Nå er det viktig at vi ikke setter oss på bakbena og leverer høringsinnspill der vi sier at vi ønsker at alt er som før.

Astrid Moen

23.01.2023

MIN SANG

FAVORITTAR FRÅ NORSK SANGBOK:

Jeg har valgt å trekke fram «Blå Salme» med tekst av Erik Bye og musikk av Henning Sommerro fra den nye sangboken.

For meg er det en sang ved et veiskille. For noen ganger i løpet av livet kommer man til slike veiskiller – der man blir tvunget til å stoppe og gjøre opp status for hvor man er i livet akkurat nå. Så må man ta noen valg for videre retning.

For noen er kanskje folkehøgskoleåret et slikt veiskille. Det var det i alle fall for meg da jeg var elev ved Toneheim folkehøgskole for over 20 år siden.

Ved slike veiskiller så kjenner du kanskje litt ekstra etter hva som virkelig er viktig for deg i livet. Hvor har du rot og hvor finner du kraft og hvile? Kanskje det er et øyeblikk der du må forsone seg med at de historiene du har med deg, det er dine historier og dem bærer du med deg, både de gode og de som er mer krevende.

For veien går videre! Og med rak rygg og løftet hode kan du gå dette nye i møte.

Astrid Sandvand Dahlen,
assisterende rektor og linjeleder Vokal ved
Follo Folkehøgskole.

PA HJERTET

SOM DU ROPER I TANKENE, FÅR DU SVAR

Noen kamper utspiller seg rett foran nesa på oss.

Orker vi?

I et kommentarfelt på sosiale medier kom jeg over noe jeg har drøvet mye og lenge på. Innlegget som ble delt, stilte spørsmålet:

— Om du kunne fjerne ett menneske fra jorda, hvem ville du ha fjernet?

Spesielt i seg selv, et slikt spørsmål.

Selvfølgelig finnes det både politikere og andre jeg ikke nødvendigvis vil be inn på en kaffekopp. Men jeg er rett og slett ikke sende-folk-ut-av-klo-den-typen, det blir fort så strengt og voldsomt.

Uansett, det var ikke spørsmålet, men svaret fra kjeningen i kommentarfeltet, som tente de berømmelige pluggene.

— Jonas Gahr Støre.

Navnet og en dertil mindre flatterende omtale av statsministeren traff meg midt i fleisen.

Og som jeg svarte!

Inni meg ...

— For av alle mennesker på kloden, ja, av absolutt alle mennesker på denne kloden, så er det en norsk politiker du velger deg?

Og jeg spant videre. For om jeg først måtte komme opp med et navn, dreiet tankene raskt mot folk som bryter menneskerettigheter, dreper, torturerer, kriger og det som verre er.

Gjengs over var at av de jeg kunne komme på, var det få, om noen, med særlig skandinavisk klingende navn.

Jeg fikk altså så lyst til å spørre tilbake – for det er tross alt i demokratiets ånd å ta til motmæle når landets statsminister blir foreslått fjernet fra kloden vår:

— Av absolutt alle mennesker på denne jorden, så velger du en norsk politiker?

Jeg innrømmer det glatt, jeg har latt meg provosere, og klarer ikke å la det ligge:

— Unnskyld altså, om jeg har litt tungt for det. Men kjære deg (fullstendig klar over at jeg bedriver et snev av hersketeknikk), av absolutt alle mennesker på denne kloden, så er det en norsk, demokratisk valgt politiker du vil ha fjerna?

Sånn, da ble det i det minste ikke stående uimotsagt!
Eller?

Neste gang, dere.

Neste gang.

Kristin Smith

HVORFOR?

TRØNDERMØTET

EN SUKSESS

Foto: Dorte Birch

Folkehøgskoleforbundets distriktsmøter har visstnok røtter tilbake til femtitallet. I Distrikt 2 – Trøndelag er tradisjonen fortsatt meget vital. Vi snakker nå om de frilynte skolene fra Nordmøre i sør til Vefsn i nord, og opererer altså med et rimelig utvidet trønderbegrep. I tillegg til de nevnte sogner følgende til D2: Fosen, Namdals, Peder Morset, Skogn, Sund, Torshus, Trøndertun – og fra 2022 også splitter nye Øyrekka.

Dette gjør oss til landets nest største distrikt, og her gleder vi oss hvert år til høstferien, for da skal vi atter på trøndermøte. Møtet varer fra mandag formiddag til onsdag ettermiddag, vertskapet går på rundgang, og det er alltid god stemning. I høst var det vi på Peder Morset som tok imot, med over 90 påmeldte gjester. Som vanlig hadde trøndermøtet også besøk fra Brugata. De har bedt oss tenke litt høyt i bladet rundt hvorfor møtet er en suksess, derfor dette innlegg.

Det absolutte høydepunktet for ethvert møte er kappestriden om vandretroféet kalt Den Gyldne Sko. Denne består av en løype med stasjoner hvor skolene skal løse oppgaver av fysisk og intellektuell art. Her kreves både kløkt, styrke og samarbeid. Det kan virke som om rammene rundt møtet og innholdet ellers – faglig påfyll, aktiviteter, sosialt samvær, mat – nærmest blir ubetydelige, bare en får kjempet om dette troféet. Konkurransenstinktet er på et slikt nivå at skoa alltid blir forsøkt kidnappet minst én gang i løpet av møtet. Et par-tre skoler (navn skal ikke nevnes) har en god del napp i skoa og stiller med en selvtillit på grensen til det vi på trønderisk kaller brekkekkel, da er det spesielt artig om det til slutt er en underdog som stikker av med den. I høst var det på nære nippet at det ble førstereisgjengen fra Øyrekka, som seilte inn til en solid andreplass, mens Vefsn trakk det lengste strået. Et trøndermøte uten denne kampen er totalt utenkelig og ville garantert ført til opprørske tilstander.

Derneft kommer selvfølgelig faglig innhold. Hvert møte har gjerne et aktuelt tema, med innledere og seminarer som står i stil. Her er det stor variasjon fra år til år, i høst valgte vi å ha «glede og begeistring» som en rød tråd gjennom møtet. Et annet viktig suksesskriterium er seksjonsvise samlinger, hvor de forskjellige yrkesgruppene møtes for diskusjon og faglig utveksling. Vi ser at trøndermøtet tiltrekker seg en stor andel praktisk personale, det tar vi som et tegn på at distriktsmøtet har noe å by på for alle yrkesgrupper. Kunstneriske innslag er selvsikre, hvert møte byr på lokale utøvere av kultur. Ofte utfordres også gjestene til å bidra, noe som alltid treffer takket være ressursene i enhver folkehøgskoles kollegium. Vi har bankett siste kvelden, med påfølgende fest hvor vinneren av troféet kåres og det danses ut i de små timer.

Ellers krydres møtene med hva hver skole og dens nærområde har å by på av gode stunder av ymse art. I sum blir treffet en salig blanding av faglig innhold, sosialt samvær, kultur, lek, god mat og mye humor. Selv om dette regnes som arbeidsdager tror vi neppe deltagerne ser på møtet som jobb, kanskje bortsett fra vertsskolens ansatte som i tillegg til alle forberedelser står på oppunder tre dager i strekk for å sikre en vellykket avvikling. Morgensamlingen på onsdag er alltid i regi av det påfølgende vertskap, som dermed får en mulighet til å skape forventninger til neste års møte. Vi er flere her på Peder Morset som har gode minner fra sist møte på Fosen for ca et tiår siden, og som nå håper på å få ro, og kanskje til og med seile, en elevsneket fembøring igjen der ute til neste høst.

Jon Sende Osen, lærer PMF

NOTERT

AKUSTISK MUSIKK GIR NÆRING TIL SJELA

- Akustisk musikk er næring til sjel og sinn. Jeg tror vi taper mye hvis vi ikke tar vare på den.
- Det fysiske og emosjonelle som skjer inni deg når du selv spiller eller synger, kan ikke erstattes av noe annet.
- Jeg tror sangen er i ferd med å forsvinne, både fra menigheter, men ikke minst på skolene. Jeg er urolig for det jeg har sett bare i løpet av det siste tiåret.

Han forteller engasjert om barneskoleelever på 70-tallet som måtte synge med læreren hver dag før skoledagen kunne starte.

De samme kortradisjonene så han i menighetene.

- Da jeg kom til Norge for 46 år siden fikk jeg bakoversveis fordi alle kunne allsang. De siste årene har sangen forsvunnet.

Bryan Breidenthal i Vårt Land

KLIMAMÅLENE HENGER I EN TYNN TRÅD

Vi er med gjeldende politikk på vei mot 2,8 graders oppvarming. Med de målene som verdens land har sagt at de har, blir økningen i temperatu 2,6 grader. Det er katastrofalt. Det er ikke lenger nok å på den ene siden innføre tiltak for å stanse klimaendringene, og på den andre siden reparere skadene som oppstår. Vi må også tilpasse tilpasse oss klimaendringene som kommer. Tilpassing, eller «adaptation», er et annet viktig tema på klimatoppmøtet som ikke har fått så stor oppmerksomhet enda.

Anna Blix i Klasselampen

ALT UNGDOMMEN BØR

På toppen av dette kommer et forstørret BØR. Høyskolelærer og teolog Christian Hjortkjær mener vi har å gjøre med en ny moral. Vi har erstattet den gamle verdens religiøse forbudssamfunn om alt man ikke må, med et psykologisert påbudssamfunn som kretser rundt idealer om alt man skal og bør. Det gir opphav til en utbredt utilstrekkelighetsfølelse i unge hjerter og sinn fordi idealene, i motsetning til påbudene, mangler grenser: Man kan alltid strekke seg etter å gjøre flere ting bedre, både i og utenfor skolen. Det er påtagelig hvordan mange av de intervjuede danskene i CEFU-undersøkelsen beskriver en konstant følelse av skyld og dårlig samvittighet for om de har utnyttet dagen sin godt nok. En høyst protestantisk etikk, men uten håpet om frelse.

Professor i psykologi, Ole Jacob Madsen, i Morgenbladet

SLUTT MED DET!

Om du tror at folkehøgskolene er tilpasset alle:

slutt med det!

MaxPower

FRYKT FOR Å BLI KASTET AV

Interessant nok konkluderer de danske ungdomsforskere med at selv om skolen er blitt et helt sentralt omdreiningspunkt i unges liv så aner de konturene av at det står noe mer på spill, enn problemet med å være presset i skolen. I stedet peker de unges fortellinger om en underliggende frykt for å bli kastet av i de ulike sammenhenger de inngår i. Ens plass i de store samfunnsmessige fellesskapene kan ikke lenger tas for gitt. Det kan også forklare hvordan reaksjonene på skolestreik ikke lenger er begeistring, men bekymring. Skolene er blitt som bankene før finanskrisen: Too big to fail. Og ungdommen, ja. De reagerer deretter.

Professor i psykologi, Ole Jacob Madsen, i Morgenbladet

TRALL

- Vil du vite mer om Trall-appen og prosjektet, gå inn på <https://trallapp.no>
- Er du interessert i å sjekke om Trall kan passe til din folkehøgskole eller linje på skolen, send en epost til hei@trallapp.no Be gjerne om å få testet Trallappen gratis.
- Hvis du som privatbruker ønsker å teste ut Trall, har vi en miniversjon med 10 sanger tilgjengelig gratis. Fullversjonen kan også testes ut gratis i en uke.
- Trall finnes tilgjengelig for alle plattformene (iOS og Android) samt cromebook og nyeste mac.

Referanser:

Hagen, L. A., & Haukenes, S. (2017). Sangrepertoaret i barnehagen – tradisjon eller stagnering? Tidsskrift for nordisk barnehageforskning, 15(5), 1–16. <https://doi.org/10.7577/nbf.1792>

Haukenes, S., Danbolt, I., Hagen, L. A. & Haukenes, S. (2023/Gyldendal). Hvorfor synger vi? Sangens kraft og muligheter. Knigge, J., Danbolt, I., Hagen, L. A. & Haukenes, S. (2021). The current status of singing in kindergartens in Norway: An exploratory study. Nordic Research in Music Education, 2(2), 74–99. <https://doi.org/10.23865/nrme.v2.2905>

MED TRALL-APPEN INN I FRAMTIDAS SANGFELLESSKAP

Siri Haukenes,
førstelektor i musikk,
Fakultet for lærerutdanning
og internasjonale studier ved OsloMet

PÅ SØKEN ETTER ET FELLES OG MANGFOLDIG SANGREPERTOAR

Er sang i dagens Norge uttrykk for et kulturelt fellesskap og en felles referanseramme?

Ser vi bakover i tid har sang vært viktig i folkeopplysning og danning, som samfunnstyrkende og/eller samfunnsendrende kraft. Sangen virker både innover i oss selv som styrke, ro og følelseskanal, men også utad som uttrykk for glede, samhørighet og energi. Vi tenker nok ikke alltid over at vi bruker sang og sangtekster som redskap for både overlevelse, overtalelse, kamp eller seier. Mer velkjent er den rituelle bruken av sang ved merkedager, feiringer og viktige begivenheter livet igjennom. Men et betimelig spørsmål i 2023 er følgende: Er sang i dagens Norge en samlende og samfunnsbyggende kraft? Sanger og det å synge sammen binder folk sammen. Det styrker oss som samfunn at vi kan mange av de samme sangene; det kan skape tilhørighet og innenforskap. Samtidig kan nettopp det å *ikke* kunne sangen, skape utenforskap. Et påfølgende spørsmål blir da: Kan vi de samme sangene, eller er fellesrepertoaret vårt i ferd med å pulveriseres? (Haukenes et al., publiseres 2023)

I 1914 kom første utgave av Mads Berg «Skolens sangbok». Boka ble toneangivende for sangrepertoar i norske skoler og hjem i flere generasjoner. Har vi i dag noe tilsvarende, eller gjør tilgjengeligheten til all verdens sanger på ulike strømmetjenester noe med muligheten for å samle oss rundt et sangrepertoar? Dette er noe av det Trall-prosjektet ønsker å gjøre noe med: å bli en slags Mads Berg anno 2023. Bak Trall-appen står ansatte ved Lærerutdanningen på OsloMet som i årevis har forsket på sang, sangrepertoar og sangbruk.

TRALL – EN DIGITAL SANGBOOK

Trall er en sang- og musikkopplevelsesapp for barn og voksne i barnehager og skoler, for utdanning, familier og alle som har lyst til å synge mer. Over 250 ulike artister står bak mer enn 180 innspillinger som er arrangert kun for Trall. Sangene er valgt ut på bakgrunn av innsamlinger og landsomfattende undersøkelser av folkekjære sanger og sanger som rører seg i vårt musikk mangfoldige og langstrakte land. I Trall kan du synge sammen med blant andre Kringkastingsorkesteret (KORK), Solistkoret, jazzband, folkemusikere, popgrupper og ensembler fra det flerkulturelle Norge. Her er sanger på 25 språk, nynorsk, bokmål og ulike dialekter og sanger i mange forskjellige sjangre og stemmetyper.

Vår erfaring med studenter på lærerutdanningene er at stadig færre kan de samme sangene. Fellesskapet rundt sanger synes også å forsvinne mer og mer. Vår egen forskning og undersøkelser om sang og sangrepertoar i barnehage og skole, viser også at repertoaret er lite variert musikalsk og tekstlig og relativt gammelt (Hagen & Haukenes, 2017; Knigge et al, 2021). Da færre og færre i dag kan noter og CD spillere er sjeldne å oppdrive, kom ideen om å lage framtidens digitale sangbok – som en sangapp. Trall er laget for å gjøre det enkelt å synge, enten man har sunget mye eller lite.

KULTURARVPROSJEKT

Tralls intensjon er å gi alle en mulighet til å ta aktivt del i Norges mangfoldige sangskatter, gamle som nye – der levendegjøring, fornyelse og tradisjon går hånd i hånd. Trall er således et moderne og innovativt kulturarvsprosjekt og vant i 2020 OsloMets innovasjonspris. Vår visjon er at sang skal være en naturlig del av måten vi er sammen på. Målet er at det skal synges mer og at vi samler oss om sanger vi ønsker å bevare, samtidig åpne opp for nye og ukjente sanger som kan bli en del av vår felles kultur. Med denne sangappen kan alle ta del i et sanglig fellesskap.

Sangene og arrangementene er bevisst valgt ut og arrangert med tanke på musikalsk variasjon. Alle innspillingene har hatt fokus på sangvennlig toneart og tempo slik at det blir lett å bruke og lett å synge med. Appen har i tillegg et intuitivt og lekent design.

I TRALL KAN DU:

- Finne kjente og ukjente sanger, nye og gamle, lange og korte
- Opplive ulike sjangre og et vell av ulike instrumenter og besetninger
- Synge karaoke hvis du ønsker
- Dempe vokalen og synge helt på egenhånd
- Få informasjon om og historier bak sangene
- Opplive musikken visuelt
- Bruke sangtekster som støtte
- Dykke ned i et Forundringsrom med overraskelser, bestillingsverk og utforskende lydspor
- Få inspirasjon fra ferdige spillelister eller lage dine egne

Vi er stolte av at vi pr i dag har 25 ulike språk representert i Trall. Med karaketekster og også tekster på originalalfabet blir det både mulig og enklere for alle å synge sanger på polsk, arabisk, hindi, tigrinja, ukrainsk, samisk og kvensk for å nevne noen av språkene. En app kan stadig utvides og Trall har mange ideer framover til nye sanger, språk og sjangre og flere utforskende og skapende funksjoner i appen. Ta gjerne kontakt med oss og meld fra om dine ønsker.

ALLE KAN

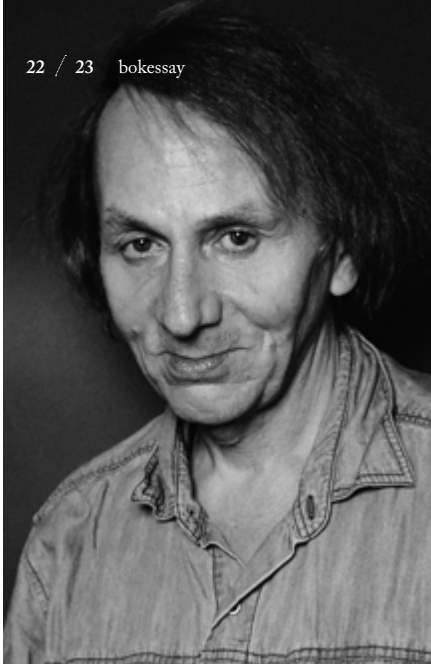
Karaoke kan selvsagt slås av. Det kan også sangsolisten(e). Slik kan du selv, klassen eller vennegjengen bli solister med KORK, ulike folkemusikkgrupper, jazz-, pop- og bluegrassband og mye annet. Med Trall kan alle uansett alder, kulturell bakgrunn og språk synge de samme sangene. Med appen finnes det også unike muligheter til å forske mer på sang, språkutvikling og språklig mangfold.

I Trall tar vi tilbake det gamle plate-coveret /CD-bookleten med nyttige opplysninger om sangen, musikerne, arrangøren, tekstforfatter og komponist, samt historiene bak og opphavet til alle sangene, og ikke minst kvalitetssikring av alle tekster og melodier. Trall er i tillegg en trygg plattform som gjør det mulig å bruke musikk på en lovlig måte, der alle de som har opphavsrett til musikk og tekst blir betalt.

Vi er mange som ønsker at det synges mer, mer sammen og mer variert for å ivareta en felles levende kulturarv, før den forsvinner helt som en samlende mulighet for kunst- og kulturopplevelser, liv, lek og læring.

HVEM STÅR BAK TRALL-PROSJEKTET?

Trall er laget og driftes av Trall-redaksjonen bestående av fem musikkansatte på OsloMet: Elisabeth Anvik, Ingrid Danbolt, Nina Engesnes, Liv Anna Hagen og Siri Haukenes. Alle har lang erfaring fra undervisning på Lærerutdanningen, i barnehage, skole, høyere utdanning samt allsidig utøvende virksomhet som sangere, kursholder, kordirigenter, arrangører og redaktører. De har alle forsket på sang, sangrepertoar og sangbruk i en årrekke og utgitt flere artikler om dette. Prosjektleder for Trall er Pia Lang-Holmen.

MICHEL HOUELLEBECQ

Michel Houellebecq er født i 1958 og utdannet agronom. Han har utgitt diktsamlinger, essays og romaner. Hans første roman, *Utvidelse av kampsonen*, oppnådde raskt kultstatus da den kom ut i Frankrike i 1994. Det store gjennombruddet kom med *De grunnleggende bestanddeler*. Etter boken kom ut i 1998, oppsto en mediedebatt som raste i over ett år. I 2000 kom kortromanen *Lanzarote*, og året etter hans tredje roman, *Plattform*, som også ble en skandalesuksess og bekreftet hans posisjon som Frankrikes mest interessante forfatter. Beskrivelsen av sexturisme og en uttrykt skepsis mot Islam, i kombinasjon med uttalelser Houellebecq gjorde i pressen, førte til at det ble rettet anklager mot forfatteren om rasisme, noe han ble frikjent for. Kontroversene var mindre da *Muligheten av en øy* kom ut i 2005, men den vakte like mye internasjonal oppmerksomhet og befestet nok en gang Houellebecqs posisjon som en av vår samtids største forfattere. I 2011 kom *Kartet og terrenget* som han mottok Frankrikes mest prestisjefylte litterære pris, Prix Goncourt, for.

CappelenDamm

MICHEL HOUELLEBECQ:

TILINTETGJØRE

«Tilintetgjørelse», Michel Houellebecqs siste roman inviterer leseren med på en farefull odysse gjennom terrortrusler, ødeleggelse, død og til slutt, selverkjenneelse. Plassert i en verden på randen av kollaps, både på globalt og personlig nivå, følger romanen historien om Paul Raison, en høytstående regjeringsansatt som kjemper for forsoning med sin fars og, etter hvert, sin egen forestående død i parallell med en oppløsning av virkeligheten slik vi kjenner den. Mens digital terrorisme truer med å oversvømme verden, blir Paul tvunget til å ta et oppgjør med sin egen dødelighet og meningen med livet. Houellebecqs siste roman har som vanlig umiskjennelige dystre trekk, men er og vakker, idet den fanger smerten og eksistensens skjønnhet i møte med entropien.

Michel Houellebecqs nyeste roman er blant hans mest lesverdige, ikke minst fordi kynismen og den gravalvorlige stemningen vi kjenner det fra tidligere romaner ikke dominerer på samme måte som før. En kan tidvis fristes til å kalle denne teksten melankolsk-optimistisk. Riktignok handler det om død og undergang, ikke bare på det personlige, men faktisk på de fleste av tilværelsens nivåer. Likevel er det en forsonende og tilsynelatende autentisk tone som preger særlig bokens livsverdennære beskrivelser. Boken framstiller entropi og oppløsning på globalt nivå - kloden går under. På det personlige nivå - hovedpersonen Paul Raison skal snart dø.

MENNESKELIG

Paul er sønn av en slaggrammet etterretningsoffiser, han er departementsansatt på høyt nivå, med en arbeidsinstruks det er

vanskelig å beskrive, men som minner sterkt om en Terje Rød Larsens, altså en byråkrat uten portefølje. Han jobber for økonomiministeren, og har som viktigste forpliktelse å betjene ham alene. Paul er også familiemedlem, bror med flere søsken og, i egne øyne, temmelig mislykket som ektemann. Paul Raison er trolig den mest sympatiske hovedkarakter Houellebecq noen gang har diktet opp, han er menneskelig, selvutslettende og hjelpsom. Han er, og det er faktisk temmelig uvanlig hos denne forfatteren, **ikke** en seksuell avviker. Tvert imot fabler Paul, inne blant mange andre og underligere drømmer han hjemsøkes av, om old-school sex med sin kone Prudence.

På det ytre planet tar handlingen utgangspunkt i en ny form for digital terrorisme. Den franske økonomiministeren «henrettes» innledningsvis i en simulering på skjermen, spektakulært og symbolmettet, med en digital guillotine, som er så naturtro at selv de statsansatte hackerne i etterretningen aldri har sett maken til simulering. Og etter hvert baller det på seg med ulike digitale trusler og simuleringer av terror, før det til slutt blir alvor, og en flyktningebåt med hundrevis av mennesker ombord sprenges i luften av en høyst reell torpedo. Fortellingen kan i dette og enkelte andre henseende minne om en teknologisk dystopi, men dette aspektet viser seg etter hvert å være av mer underordnet betydning.

Det finurlige, men langt fra originale er, at i dødens perspektiv og undergangens lys kommer mange av livets trivialiteter og dagligdagse ting til heder og verdighet igjen. Slik sett er dette en eksistensialistisk roman: Hver dag er første dagen av resten av ditt liv.

KREFTSVULST

Merkelig nok rykker hverken de digitale eller de virkelige terrorhandlingene inn i forgrunnen av romanen. De forblir kulisser for det mer emosjonelle dramaet som utspiller seg på det personlige plan.

På det indre, og mer sentrale handlingsplanet, beskriver boken en eksistensiell erkjennelsesprosess med utgangspunkt i den personlige refleksjonen over hovedkarakteren Pauls liv og levned. Den private konteksten, og de prosesser som utløses i og med farens slaganfall og påfølgende lammelse, danner bakteppe for Pauls halvt drømmeaktige reise innover mot sitt selv. Det overrasker neppe noen at denne prosessen ender med hovedpersonens terminale kreftdiagnose, den uheldbrelige kreftsvulsten sitter til alt overmål i munnen.

I mellomtiden har vi fått ta del i mange av Pauls opp og nedturer, men hele tiden på Houellebecqs maner, det hele utspiller seg i lavmælt, melankolsk stil. Oppturene er ikke spesielt himmelropende og bølgedalene heller ikke særlig dype. Et tilbakevendende tema er som vanlig hos denne forfatter, seksuallivet, som etter den sedvanlige, ekteskapelige nedkjøling, ligger brakk etter 10 års sølibat. Uvanlig nok, i hvert fall i denne forfatterens univers, er det nettopp seksuallivet som viser seg å bli hans store trøst mot slutten av livet. Men, vi snakker ikke da om den spektakulære, overskridende typen av seriell sex vi lett skulle forvente, etter å ha blitt utsatt for Houellebecqs tidligere utsvevelser i pornografiens verden.

FULL FORSONING

Pauls kone, Prudence, som i utgangspunktet lever sitt høyst individuelle liv i alternativkulturens yogosfære, vender, når kreftsykdommen tar tak, tilbake til sin ektemake, og viser seg å kunne tilby tilfredstilte av Pauls enkle og tilforlatelige begjær. Slik sett ender dette melodramaet i full forsoning for Paul, både med egen død, med ektefellen og egne emosjonelle behov. Det hele virker merkelig u-Houellebecqsk, men gjør også denne romanen til langt hyggeligere lesning enn de vi er vant til. Spørsmålet er bare om vi klarer å tro på det fullt ut.

En kort sammenlikning med forfatterens tidligere romaner kan her være på sin plass.

Underkastelse, romanen av samme forfatter fra 2016 er en tekst som utforsker temaet nihilisme og søken etter mening i en verden som virker stadig mer meningsløs og kaotisk. Det er en tankevekkende roman som tar tak i komplekse temaer på en reflekterende og engasjerende måte. Den presenterer en dyp utforskning av den menneskelige tilstand, og trekker veksler på filosofiske spørsmål som søken etter mening i en sammensatt og ofte forvirrende verden.

Stilen i *Underkastelse* er kompleks og mangefasettert, og gjenspeiler de komplekse temaene og ideene som utforskes i romanen som i verden utenfor. Boken følger historien om Francois, en middelaldrende fransk professor som sliter med å finne hensikt og oppfyllelse i livet sitt.

Når Francois tenker på sin egen dødelighet, blir han stadig mer desillusjonert av verden rundt seg, og begynner å stille spørsmål ved verdiene og troen som har ligget til grunn for livet hans. Han blir involvert i en gruppe nihilister som prøver å bryte ned det meste, i håp om å skape en ny verden fri fra tradisjonens og historiens begrensninger. Beskrivelsen av denne grupperingen grenser til tider til det parodiske.

Dette er velkjente temaer fra dette eksplosive forfatterskapet, og mange av dem, som framgår av ovenstående, godt representert også i *Tilintetgjørelse*. Det er likevel noen avgjørende forskjeller. Stilen er mer fokusert, teksten kretser om det personlige mer enn det samfunnsmessige. Det sterke innslaget av kynisme vi har blitt vant til fra *Underkastelse* og andre av Houellebecqs bøker er langt mer nedtonet. Kanskje det er riktigere å si at kynismen

er erstattet av fortvilelse, en stille fortvilelse av nesten Kierkegaardsk karakter – en taus, men smertefull aksept av livet som svinner hen. «Så det var dette livet skulle handle om»? Ja, dette og i beste fall litt til...

Den lett melankolske stemningen som går igjen i store deler av *Tilintetgjørelse* kombineres med en mer aksepterende holdning til livets vidervedigheter, i tråd med den tidligere omtalte nedtoningen av det dramatiske bakteppet: «Im just sitting here watching the wheels go round and round», for å parafrasere John Lennon. Men, Paul Raison sitter ikke og ser på, han er den stadig mindre motvillige, mer aksepterende hovedkarakteren sitt eget liv, i den rolle han har fått tildelt.

REFLEKTERENDE ROMAN

Alt dette er det som, i mine øyne, gjør *Tilintetgjørelse*, med sine tilsynelatende dystre temaer og perspektiver til en opplagt mer oppløftende og leservennlig roman enn Houellebecqs tidligere bøker.

Dette er stadig ingen idyllisk fortelling, men en mer nedtonet, eksistensiell og, ikke minst reflekterende roman. Som en bred og sammensatt refleksjon over livets mangfoldige realiteter gis det også oppbyggelige trekk. Forsoningen ligger først og fremst på det indre plan, som et ja til ens egen skjebne. Paul er neppe prototypen på en lykkelig person, men han oppnår til slutt en viss fred og forsoning med både eget liv og sine næreste omgivelser. Det er kanskje ikke nødvendig å kreve mer?

Tilintetgjørelse er et must for tilhengere av eksistensiell litteratur og tidligere fans av samme forfatter, men som har ventet tålmodig på et nytt løft i forfatterskapet.

Av Sigurd Ohrem, filosof

TILINTETGJØRELSE

Forfatter: Michel Houellebecq

Cappelen-Damm

Utgivelsesår: 2022

Antall sider: 656

Oversatt av: Tom Lotherington

Pris: kr 437,- E-bok: kr 350,-

*«Du blir tvunget til å menneskeliggjøre dine meningsmotstandere,»
sier Thea Hynne, elev på Arbeiderbevegelsens folkehøgskole.*

FRIROMSDEBATTEN HAR GITT SKOLEN EN UNIK PLATTFORM FOR DIALOG

Av Jan Fadnes, lærer på Internasjonale relasjoner
og Benedicte Hambro, internatleder

W

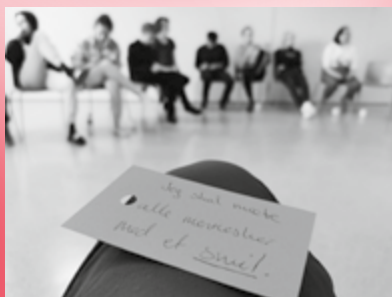

O

Fotos: Arbfhs

E

K

Friomsdebatten har utviklet seg til å bli en viktig aktivitet for hele skolen og henter elever fra de fleste linjene en gang i uken. Det har blitt et uunnværlig pedagogisk verktøy, økt kompetansenivået til både elever og lærere, og skapt en sentral arena for konfliktdempende arbeid.

UTFORDRINGER

I fjor merket vår skole at vi måtte forholde oss til woke, mikroagresjon, kulturell appropriering og kanselleringskultur. Det var til tider en merkbart spent stemning på skolen som ikke åpnet for åpen dialog mellom elevene, eller mellom elever og ansatte. Det var vanskelig å håndtere diskusjonene når de oppstod eller når vi prøvde å rydde opp i etterkant. Vi følte at vi gikk på tynn is, forberedte oss på det verste og advarte gjester mot temperaturen i elevmassen. Det var ingen ideell situasjon.

YTRINGSFRIHET

Undersøkelsen Ung 2023 (s.41) sier noe om utfordringene elevene og vi står overfor:

«Midt oppe i den såkalte kulturkampen ble diskusjon om ytringsfrihet et sentralt omdreiningspunkt. Grensen for hva man har lov til å si, møtte grensen for hva det er lurt å si. Mange opplever det nye landskapet som uoversiktlig, men også fylt med masse følelser. Med dette som bakteppe er det kanskje ikke rart at noen er usikre på om de kan si hva de mener. Nesten 4 av 10 unge opplever at de ikke kan si hva de mener fordi samfunnet har blitt for politisk korrekt. Dette er holdninger som lever parallelt med de unges sterke engasjementet for antirasisme, bekjempelse av mobbing, feminisme og skeives rettigheter».

TILTAK

Vi lovet oss selv at vi skulle møte bedre forberedt i år. På mange morgensamlinger har vi drøftet i plenum forståelsen av ord og uttrykk og lekt med ord. Sosialdemokrati, toleranse og ytringsfrihet er gjentakende tema. Valgfaget «Det menneskelige landskap» har gitt rom for samtaler om de store temaene om livet, og der har digresjonene god plass. Men det viktigste vi har gjort er å innføre *Friomsdebatten* i fellesskapet.

PEDAGOGISK VERKTØY

En sentral aktivitet på linjen Internasjonale Relasjoner ved Arbeiderbevegelsens Folkehøgskole er å utvikle praktisk kompetanse innen taleteknikk, argumentasjon og dialog. Som del av dette arbeidet innførte vi i år «friomsdebatt». Dette er en ny debattform utviklet av de frie skoler i Danmark og frilynt folkehøgskole i Norge.

FRITT ROM FOR REFLEKSJON

Det særegne med friomsdebatt er at det egentlig ikke er debatt, men dialog skjult innen en debattramme delt inn i tre runder. Etter første runde, som presenterer standpunkter og debattanter,

vies andre runde til dialogen: Debattantene utfordres til refleksjon over det sterkeste argumentet fra meningsmotstanderen og det svakeste argumentet fra egen posisjon. Begge blir gjennom formen tvunget til å høre på og reflektere over styrken til den andres argumenter og svakhetene i sitt eget. Dette er kjernen i dialog. Denne runden åpnes også for personlige spørsmål slik at publikum lettere skal kunne identifisere seg med debattantene. I sum er metodikken konsentrert rundt menneskeliggjøring og imøtekommende meningsutveksling som gir et stort fritt rom for refleksjoner om tema. Derav betegnelsen friom. I siste runde går publikum fra å være tilhørere til deltakere og gir innspill og ideer til debattantene. Igjen åpnes det opp for flere perspektiver ved at dialogen utvides.

ANANAS PÅ PIZZAEN?

På bakgrunn av tilbakemeldinger fra elever og lærere er friomsdebatten en av de viktigste aktivitetene vi har ukentlig. Vi begynte forsiktig med treningsspørsmål slik som ananas på pizza. I dag diskuterer vi 16 eller 18 års aldersgrense ved stortingsvalg og om vold kan rettfærdiggjøres som sivil ulydighet omkring miljøspørsmål. I slutten av året skal vi ta de vanskeligste temaer som elever er ekstra investert i. To av dem som planlegges er om rikshospitalet er transfobiske i sin politikk eller om vi har skapt en generasjon som er for krenkbar.

DEBATTERER MED HELE GRUPPEN

To metodiske grep har vist seg sentralt å fremheve i praksis: Friomsdebatt er fleksibel og effektiv så lenge debattpilot (fasilitør) forstår det sentrale med dialogen som modell. Det har for eksempel vist seg essensielt å jevnlig gjenta hensikten med teknikkene siden vi stadig opplever «aha» øyeblikk blant lærere og debattanter. For eksempel møter vi ofte på erkennelsen at friomsdebatt tvinger deltakerne til å lytte aktivt på meningsmotstandere i stedet for å tenke på hvordan slå argumentene retorisk.

Det andre sentrale elementet er å jobbe med graden av deltakelse. I den avsluttende delen av friomsdebatten blir tilhørere deltakere. Dette gir rom til å komme med produktive og konstruktive initiativer. Dess flere konstruktive perspektiver dess mer ser vi debattene utfolde seg positivt. «Man debatterer egentlig med hele gruppen», observerer elev Ilja Jakobsen.

DELTA AKTIVT

Kort oppsummert er det vanskelig å forestille seg en mer tilpasset debatt for en frilynt folkehøgskole. Ung2023s funn viser at det er utrolig viktig å gi elevene rom til å bli trygge på å høre sin egen stemme og delta aktivt. Vi vil derfor hevde at debattering og lignende initiativer på folkehøgskoler er nødvendige. Hver uke blir elevene oppfordret til å lytte aktivt, se sine egne argumenter fra den andre siden og delta med innspill til initiativer og refleksjoner. Det er dannelse i debattform.

M

O

V

I

E

S

O

N

W

A

R

FILMFESTIVAL ELVERUM:
NOVEMBER 2022

Movies on War er en filmfestival om krig og konflikt, fred og forsoning.

Hos oss får du oppleve film som tar temperaturen på verden vi lever i. Programmene består av det beste fra inn- og utland. Våre program dekker hele spekteret av væpnede konflikter uansett geografi, og gir innblikk i sosiale bevegelser, kulturelle begivenheter, folkelig opprør og politisk endring, både i fortid og nåtid.

**Slik presenterer de seg selv
offensivt – filmfestivalen som
eies og drives av Elverum
folkehøgskule (Peer
Væringsåsens nationalfond).**

Festivalsjef Øystein Egge ønsker velkommen

På filmfestival: Øyvind Krabberød

Den tolvte utgaven av festivalen gikk av stabelen 16.-20. november. I år helt uten hemmende koronarestriksjoner.

Den dynamiske festivalsjefen Øystein Egge var glad for å kunne ønske publikum velkommen tilbake til Elverum, byen som virkelig blir satt på kartet med denne festivalen. Han jobber heltid med arrangementet og forteller at han har sett hele 300 filmer for å sette opp et best mulig og aktuelt program.

Hovedtema denne gangen var krigen i Ukraina, men også kvinnes situasjon i Iran og flyktningekrisen i Middelhavet var dekket. Lørdagen var viet krigsveteraner. Den nydelige filmen *My Imaginary Country* om endringene i Chile, med kvinner i front sto også på programmet.

Dette er en festival i vekst og har denne gangen flere gjester, foredrag og filmer enn tidligere.

- Tradisjonen tro tilbyr vi kunstneriske opplevelser hånd i hånd med informasjon og innsikt i tiden vi lever i. Her er boksalg og fotoutstilling. Vi tilbyr engasjerende opplevelser - festivalcafé og festivalpub, forteller Øystein Egge.

Alltid framoverlente Mads Gilbert (75) holdt åpningstalen. Han skrøt av festivalen og programmet. - Vi skal aldri gi oss, vi vil ha en bedre verden, avsluttet aktivisten og legen fra nord.

Vi fikk sett de to svært sterke dokumentarene fra krigen i Ukraina: *Freedom on fire* og *A Rising Fury* (åpningsfilm). Sterke og uvirkelige bilder fra en intens overlevelseskamp mot stormakten.

Den usedvanlig sterke filmen *Holy Spider* om en seriemorder og en kvinnelig journalists arbeidsforhold anbefales. Den gikk på norske kinoer i etterkant.

BOOKS ON WAR

Vi fikk et sterkt møte med norsk-maltesiske Kristina Quintano som svært engasjert snakket om sin bok «Budbringeren fra helvete» om flyktningestrømmen over Middelhavet - til en fullsatt sal på Elverum folkehøgskole. Det var et sterkt innlegg og en ny påminnelse om denne dype og katastrofale krisen hvor menneskeverdet trækkes på hele tiden - og som i stor

grad går politikere og mediene forbi. Denne boka har som dokumentar blitt en livline for mennesker i nød - for mennesker som holder på å drukne. Til nå har mellom 50 og 500 tusen flyktninger druknet. En opprørt forfatter sa: - Hvis disse menneskene dør så drukner også vår medmenneskelighet. Ingen vil hjelpe, kystvakt og handelsskip hindres i å hjelpe, selv om de vet hvor båtene med flyktninger befinner seg. Fiskere har sluttet å fiske (får levningene i redskapene), dykkere er traumatiserte, mange har sluttet å bade. Lik skyller mange steder i land hver eneste dag.

Et dypt inntrykk gjorde også den iranske flyktningen og forfatteren Fatemeh Ekhtesari, bosatt på Lillehammer. Hun har markert seg som en av persisk poesis mest nyskapende stemmer. I boka «Hun er ikke kvinne» skildrer hun med stor intensitet og språklig lekenhet hvordan vi mennesker er fanget av familie, samfunn og egne følelser.

ALVORLIG FESTIVAL

Movies on War er en alvorlig og engasjert festival. Den rører og berører, og du er ikke helt den samme etter disse inntrykene.

Festivalsjef Øystein Egge ønsker svært gjerne å besøke norske folkehøgskoler med film og aktuelle problemstillinger fra festivalen. Det anbefales, og neste år - hvorfor ikke ta med elever på denne viktige begivenheten! (se moviesonwar.no)

3 FILMER:

ÅPNINGSFILMEN A RISING FURY

Ukraina / USA | 2022 | 82 minutter

Ni år i Ukraina, fra Euromaidan til invasjonen i 2022.

Årets åpningsfilm er dokumentaren *A Rising Fury* av Lesya Kalynska og Ruslan Batytskyi.

Filmen følger to håpefulle ukrainske idealister i nesten ni år, fra fredfulle protester i Kyiv i 2013, til krigen i Øst-Ukraina, frem til storinvasjonen i 2022. Pavlo og Svitlana møter hverandre og forelsker seg under Maidan-revolusjonen. Da Russland invaderte Krim og Donbas i 2014 mistet Pavlo hjemmet sitt og vervet seg til det ukrainske militæret. For å beskytte landet sitt har han måttet møte sine tidligere venner i kamp, som nå kjemper for Russland. Svitlana verver seg for å dele ut mat og medisiner til sivilbefolkningen. De ender begge opp på frontlinjene, for å beskytte sitt land, sitt demokrati og sitt forhold.

Filmen gir et nært innblikk i den historiske utviklingen i Ukraina siden 2013 til nå. Filmen kommer tett på flere historiske hendelser og fortelles gjennom rammene av et kjærlighetsforhold.

Mads Gilbert holdt åpningstalen.

HOLY SPIDER

Danmark | 2022 | 115 minutter

Kontroversiell og brutal thriller inspirert av en av Irans mest beryktede seriemordere.

I den iranske byen Mashhads bakgater herjer en seriemorder som jakter på sexarbeidere i Allahs navn. Journalisten Rahimi – utmerket spilt av Zar Amir-Ebrahimi som fikk prisen for beste skuespiller i Cannes – er frustrert over myndighetenes og politiets tafatte forsøk på å stoppe drapene, så tar selv på seg oppdraget å stoppe morderen. På samme tid prøver seriemorderen Saeed å opprettholde en illusjon om et stabilt familieliv mens han stadig vekk trekkes dypere og dypere inn i besettelsen av å «rense» Mashhad på oppdrag fra Gud. Det som følger er en bekmørk, brutal katt-og-mus-jakt som er vel så mye en seriemorder-thriller i David Finchers ånd som en utforskning og kritikk av misogyne samfunnsstrukturer i Iran.

Holy Spider bygger på den virkelige seriemorderen Saeed Hanari, en familiermann som drepte 16 sexarbeidere i Mashhad mellom 2000 og 2001. Regissør Ali Abbasi gjorde seg verdenskjent med *Grensene* i 2018 og er her tilbake med en kontroversiell og svært brutal film som tar utgangspunkt i den velkjente seriemordersjangeren og snur den på hodet. Filmen hadde verdenspremiere i hovedkonkurransen på filmfestivalen i Cannes, der den ble møtt med strålende mottakelse og var blant de mest omdiskuterte filmene på festivalen.

MY IMAGINARY COUNTRY

Chile | 2022 | 83 minutter

Sterkt og vakkert om motstand og håp i Chile.

My Imaginary Country følger den nye generasjonen chilenerne, særlig kvinner, gjennom *Estallido social*: en rekke masseudemonstrasjoner som fikk sitt utslag gjennom protester mot økte billettpriser på kollektivtransport, som senere eksploderte til en massiv bevegelse for frihet og demokrati. Konsekvensene av dette ser vi nå, og de lar seg vanskelig underdrive.

Patricio Guzmán er en legendarisk dokumentarist som har brukt hele sitt 81 år gamle liv på å dokumentere uro og overtrap i sitt hjemland Chile. Fra det tredelte storverket *The Battle of Chile* (1975–1979) som dokumenterte kuppet mot Salvador Allende og dets enorme konsekvenser, til trilogien *Nostalgia for the Light* (2010), *The Pearl Button* (2015) og *The Cordillera of Dreams* (2019) har han satt situasjonen i Chile på dagsorden verden over. Hans utrøttelige tilstedeværelse, beundring av naturen og hans lett poetiske kommentarstemme gjør filmene hans til filmatisk gull samtidig som de er brennende aktuelle.

Filmen er ukonvensjonelt håpefull, og er på mange måter en rørende oppsummering av Guzmáns livsprosjekt, som vi gleder oss til at skal møte vårt publikum.

MoW

MOVIES ON WAR

BAKGRUNN

Initiativet til å etablere Movies on War (MoW) kom fra det regionale filmmiljøet representert ved Øst-norsk filmsenter og Film3, som i sin tur kontaktet Elverumregionen næringsutvikling AS (ERNU). Forslaget ble utredet og resulterte i at festivalen ble arrangert første gang i 2011. Festivalen finner sted medio november hvert år. I de første fire gjennomføringene var MoW organisert som et prosjekt i regi av ERNU. Fra 2015 er festivalen etablert som et ikke-kommersielt aksjeselskap og er fra eid av Peer Væringsaasens Nationalfond (Elverum folkehøgskule).

FESTIVALPROFIL

Movies on War er viet film om krig og konflikt, fred og forsoning. Filmene vi viser i våre program dekker hele spekteret av væpnede konflikter uansett geografi, og gir innblikk i sosiale bevegelser, kulturelle begivenheter, folkelig opprør og politisk endring, både i fortid og nåtid. Siden filmmediets spede begynnelse har filmskapere utnyttet filmens språk til refleksjon over verdens kriger og konflikter. De har arbeidet for en bedre forståelse av de menneskelige, politiske, militære og sosiale drivkreftene bak disse konfliktene, og gjennom dette bidratt til arbeid for fred.

MoW

Den iranske forfatteren Fateme Ekhtesari.

Books on war: Norsk-maltesiske Kristina Quintano.

NOTERT

«AVSLUTTE VERDEN»

Hvis mennesket skal overleve, er det ikke først og fremst industri som må bevares, men natur. Kjærstads roman, «Forførelsen», fra 1993, slutter med å fastslå behovet for andre historier. Her og nå må noen begynne å snakke, fortelle om hvor vi skal, i skyggen av natur- og klimakrisen.

Støre har vært i litterær debatt før. I 2006 skrev han om Dag Solstads roman «Armand V.» for Morgenbladet. Den gangen mente Støre at Solstad ville «avslutte verden», mens han selv og andre måtte videre, i «virkeligheten». Sett fra naturen og klimaets side, er Støre eksempel på en type ledere som ikke i tilstrekkelig grad forholder seg til virkeligheten: I stadig høyere hastighet avsluttes verden slik vi kjenner den.

Tom Egil Hverven i Klassekampen

YTRINGSROMMET FOR UKRAINA-SAMTALER

Det plagsomme er at så få er ærlige om indre og ytre dilemmaer. Se hva som skjedde da Rødt prøvde.

I podkasten Mimir og Marsdal denne uken, er Sigurd Allern invitert inn av Mimir Kristjansson og Magnus Marsdal for å ytre nettopp Ukraina-dilemmaer og for å diskutere uenigheter seg imellom. På Klassekampens live-debatt om det samme i Oslo sentrum onsdag kveld var ulike posisjoner rundt krig og våpen sammen på scene og i sal. Det viste seg at det går fint an å være uenige, men samtidig lytte, argumentere imot, le sammen, drikke sammen og være medlemmer i det samme partiet. Og som Rødts Sofia Rana påpekte i sitt innlegg fra salen: «Respektfullt være uenig med hverandre».

..... Det er dilemmaer i denne krigen som det dessverre ikke finnes rom for å ta opp i norsk debatt nå. Ytringsrommet for Ukraina-samtaler er for tiden på størrelse med en fyrstikkeske, der den som våger seg utenfor, fort kan bli brent.

Linn Stalsberg i Dagsavisen

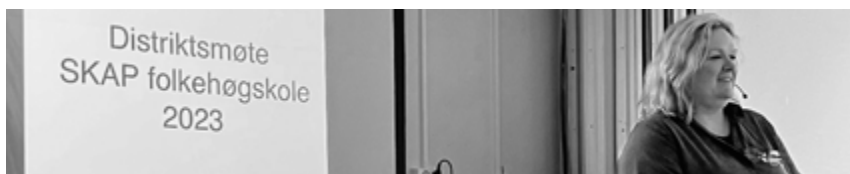
ROGALANDSMØTET BLE ARRANGERT PÅ LUNDHEIM FOLKEHØGSKOLE – MOI, 2. – 3. JANUAR.

Med 30 deltakere fra Solborg, Jæren, Karmøy og Lundheim folkehøgskoler var det god stemning og et fint program arrangørskolen hadde lagt. Stavanger urbane – Stuf meldte forfall.
God stemning og fint program.

Øyvind Krabberød

1. Sjømannsprest Hilde Sirnes holdt et engasjerende innlegg med tema; Kjærlighet og kommunikasjon. God stemning i salen.
2. Publikum ble aktivisert
- 3.... også besøkende fra Brugata – f.v. Anne Tingelstad Wøien og Angelina Christiansen.
4. Det ble holdt fire valgfag første dag. Eivind Eikli Hiorth ledet «Konspirasjon og mysterier». Tankevekkende og med påfølgende god dialog.
5. Godt vertskap med rektor Ole Petter Hansson i spissen.
6. Musikkklærer og bandleder, Joe Rusi fra Romania.
7. Kveldskonsert: Det svingte godt med blues og gospel da gruppe «The Rythm of Gospel and Blues» med Joe Rusi, Ruth Waldron og Emmanuel Waldron, dro i gang.

DISTRIKTMØTE PÅ SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Tirsdag 3. januar var det klart for distriktsmøte på en av de nyeste folkehøgskolene, nemlig SKAP kreativ folkehøyskole. Følgende skoler var representert: Sørlandet, Risøy, Kristiansand, Agder, Skap og Evje. Det var en fin dag med omvisning, gode samtaler, deilig mat, nye kontakter og faglig påfyll! Det var ekstra stas å få omvisning på skolen, da SKAP som kjent skal være vertsskole for Folkehøgskoleuka de to neste årene. Takk for en fin dag!

Espen

TRONDHEIM:

REKTORMØTET

16. ————— 18. JANUAR

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig en konferanse for rektorer i norsk folkehøgskole.

Etter korona og et møte i juni i 2022 er vi igjen «on track», i januar. Det er 86 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 72 av rektorene fant veien til Trondheim og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Og kvinnelige ledere er nå på vei inn i folkehøgskolen! På Klekken, før koronaen, var det 18 prosent kvinner – nå har de bikket 30 prosent.

På rektormøtet: Øyvind Krabberød

Møtet i sin helhet ble i hovedsak viet til å diskutere innholdet og forslagene i NOU 2022:16, «En folkehøgskole for alle».

Kunnskapsminister Tonje Brenna åpnet første dagen. Brenna understreket hvor verdifullt et år fri fra karakterer og press er. Hun oppfordret også folkehøgskolene til å ta en tydeligere plass i sine lokalsamfunn. Brenna påpekte at folkehøgskolens posisjon er avhengig av at den favner videre. Hun påpekte at det mangler mye kunnskap rundt folkehøgskole – det er et sort hull. Ad NOUen var hun usikker på veien videre, det var ikke landet. Det kan bli en stortingsmelding. Brenna presenterte seg selv som en som er glad i folkehøgskolen, og så for seg at NOU-prosessen ville ende i en endring av loven.

Utlagsmedlem Astrid E. Moen innledet så om Folkehøgskoleutvalgets refleksjoner og prioriteringer om framtidens folkehøgskole, og gikk igjennom utvalgets tanker bak NOU-en. Deretter snakket leder av Opptaksutvalget for NOU 2022:17, Marianne Aasen, om hvorfor tilleggsopengene for å gå et år på folkehøgskole foreslås fjernet.

GRUPPEARBEID I TRE RUNDER

NOU-utvalgets 73 anbefalinger ble diskutert i grupper – i tre runder. Med flere innledere ble aktuelle emner brakt til overflaten. Det var styreleder og nestleder i Folkehøgskolerådet, Folkehøgskolerådet, ledere i IKF og IF. Økonomirådgiver i Folkehøgskolerådet Johan Smit og Dag Folkvord drøftet og svarte på spørsmål fra salen om økonomi og de økonomiske konsekvensene av NOU-forslagene.

Det ble gode samtaler og diskusjoner i gruppene hvor rektorer fra frilynte og kristne skoler diskuterte folkehøgskolens fremtid og retning. Problemstillinger og svar ble brakt til torgs av gruppene og referatene levert inn digitalt så de kan tas med i det videre høringsarbeidet.

Årets Bærekraftpris ble delt ut til Lofoten Folkehøgskole under festmiddagen. Juryen ble spesielt imponert over grepen skolen har gjort for å kutte eget klimaavtrykk når det gjelder reising. Lofoten Folkehøgskole bruker ikke fly på sine studieturer, og har med det redusert klimaavtrykket sitt med 70 prosent. Rektor ved skolen, Jonatan Rask, trakk frem diskusjonen omkring prisnivå og reising i folkehøgskolen i sin takketal, og påpekte at den mest populære linjen på skolen både er den rimeligste og den som reiser minst.

POLITIKERE SOM HEIER PÅ FOLKEHØGSKOLEN

Freddy Andre Øvstegaard (Sv)

Etter to intensive dager med innlegg fra både kunnskapsministeren, NOU-utvalgsmedlemmer og engasjerte gruppediskusjoner, fikk vi et knippe politikere på banen – dag tre.

Dagen var satt av til en politisk samtale om folkehøgskolenes framtid med politikere fra Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Her fikk vi en rolig samtale mellom Hadle Rasmus Bjuland (KrfU), Hege Bae Nyholt (Rødt), Freddy Andre Øvstegaard (Sv), Maren Grøthe (Sp), Jorodd Asphjell (Ap) og Margret Hagerup (H) og ordstyrer- og daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien.

Alle i panelet roste folkehøgskolens viktige samfunnsoppdrag, og understreket at de ville arbeide for å fremme folkehøgskolen i sitt videre arbeid både på Stortinget og ellers. Sett fra folkehøgskolelandskapet blir håpet da at dette blir mer enn festtaler.

Maren Grøthe (Sp) utfordret forsamlingen: Folkehøgskolen blir fort glemt. Høringsutspillene vil påvirke hvordan vi går videre. Gode høringsinnspill blir veldig viktig. – Engasjer dere i høringen, så skal vi ha en god og viktig debatt framover, oppfordret hun.

Margret Hagerup (H) pekte på at engasjementet i folkehøgskolen må bygges nedenfra – og at NOUen kunne bidra til det. Hun mente folkehøgskolen hadde mye å bidra med – også i det tradisjonelle skolesystemet.

Maren Grøthe spurte: – Hva er kvalitet og hvordan måler vi det? Mye måling gir et samfunn hvor en bruker for mye ressurser på å rapportere.

Freddy Andre Øvstegaard (Sv) ønsket velkommen mer kunnskap og forskning på folkehøgskole, mer enn å sette i gang en masse evalueringer. Han kom også inn på latterliggjøring som kan høres om folkehøgskolen – og var bekymret for det. – Politikere og andre som bedriver dette har da ikke forstått hva folkehøgskole er, sa Øvstegaard. Om prosessen videre med NOUen sa han at det nå blir viktig at høringsrunden følges opp med håndfaste resultater som blir presentert Stortinget, enten med en stortingsmelding eller en stortingsproposisjon. Dette er et viktig bidrag for å sette prosessen i gang, mente han.

Hadle Rasmus Bjuland (KrfU) hadde en oppfordring til folkehøgskolerektorene: Åpne dørene, la folk få se hva dere driver med. Dere må ikke se smått på eget arbeid! Han understreket også at folkehøgskolen ikke måtte bli et B-lag, men at skoleslaget måtte få anerkjennelse for at den kompetanse folkehøgskolen gir betyr noe. På denne bakgrunnen ønsker Krf å forbedre stipendordningen til 11 måneder, sa han.

Det ble på tampen gitt rom for spørsmål fra salen. Jon Krognes, rektor på Toneheim folkehøgskole spurte: – Hva skal sikre kvaliteten i folkehøgskolen? Poenget med at vi lykkes er at vi ikke måler. Dere må vite hva som er de egentlige suksessfaktorene hos oss, det er tillit, hamret han fast.

Hege Bae Nyholt (Rødt), leder i Utdannings- og forskningskomiteen svarte. Hun var redd for for mye kontroll av folkehøgskolen – i retning Pisa-tenkning. – Hvis det blir for mye kontroll angriper vi det som er folkehøgskolens styrke – friheten.

Politikerpanelet f.v. Hadle Rasmus Bjuland (KrfU), Hege Bae Nyholt, (Rødt), Freddy Andre Øvstegaard (Sv), Maren Grøthe (Sp), Jorodd Asphjell (Ap) og Margret Hagerup (H)

Egenutvikling kan man ikke måle med noen standarder, og folkehøgskolen er et av de få stedene en har klart å stå imot telle- og målesamfunnet. Hun var også opptatt av at et skoleslag som folkehøgskolen, hvor relasjoner står i høysetet, er viktigere enn noen gang.

Nå gjenstår det å se hva politikerne får til når den realpolitiske hverdagen slår inn. Men rikelig med velvilje og godord fikk i alle fall folkehøgskolerektorene med seg videre.

4

5

5.1

6

7

8

9

11

10

Rektor 4: Trondheim og Brattøra i vinterdrakt – fra hotellrommet.

Rektor 5: Gruppearbeid

Rektor 5.1: Gruppearbeid

Rektor 6: Veteranene først i rekka da det skulle deles i grupper.

Rektor 7: Leder i Opptaksutvalget for NOU 2022:17, Marianne Aasen.

Rektor 8: Morgensamling med bandet Moreller fra Trøndertun Folkehøgskole.

Rektor 9: Besøk fra Danmark. F.v. generalsekretær Betina Egede Jensen Folkehøgskolernes

Forening (FFD) og Lisbeth Trinkjær leder i FFD. Her sammen med Tor Inge Askeland (FHSR).

Rektor 10: Bærekraftsprisen deles ut av Angelina Christiansen og Andreas Melberg – til

Lofoten folkehøgskole og rektor Jonatan Rask.

Rektor 11: Morgensamling med kongerekka og Are Sende Olsen.

GLAD, FORNØYD ELLER LYKKELIG?

Ord er viktige, og hvordan vi forstår hverandres ord er viktig. På Arbeiderbevegelsens folkehøgskole har vi arbeidet bevisst med ord og meninger i år. Vi tror det er vanskeligere å bli krenket eller såret hvis vi er åpne for at vi oppfatter ting forskjellig.

Kollega Tord Kristian Skancke har lekt med ord sammen med oss på morgensamling. Vi har delt favorittord, lekt med meningen av ord og laget ordassosiasjoner og sammensetninger, både skriftlig og muntlig. Det skal nevnes at Tord er en kløpper til å leke med ord og bruke dem i uventede situasjoner til stor glede og frustrasjon for oss alle.

I valgfaget «Det menneskelige landskap» har elevene og jeg definert ord og meninger. Hva er eksempel viktigst i tilværelsen av å være lykkelig, fornøyd eller glad? Eller når sier du at du elsker noen eller er glad i dem? Det er så fint å snakke sammen når målet ikke er å vinne en diskusjon eller lage en rangering – for det klarer vi ikke. Noen ganger er det et helt klart generasjonsskille i bruk og forståelse av ord, andre ganger har vi bare forskjellige forståelse av ord. Og det er viktig å vite det! Klarer vi å lage en språkkultur med enkle ord, kan vi etter hvert bevege oss inn i de vanskeligere ordene som forskjellen på å bli krenket og såret, og hva vi forstår med woke og kansellering.

Bruk morgensamlingene til å snakke sammen, dele ord og leke med ord. Det er så enkelt og viktig for å forstå hverandre og kanskje unngå misforståelser og konflikter.

Benedicte Hambro

BLIKK FRA KAIKANTEN: LIVET I LOOP

Jeg vokste opp med en eldre bror som gjorde meg til en håpløs sjakkspiller. At han seinere i livet avslørte seg som en slett strateg på brettet, hjalp aldri meg. Mine ambisjoner hadde uansett fått en varig knekk. Sjøtilliten var svidd bort. Gjennom ungdommen strakk jeg meg til å delta i Ludo, og i

gode perioder Monopol, men sjakkbrettet blei stående øverst og innerst på hylla.

Slik gikk årene også oppover i voksenlivet, helt til ungene plutselig en dag kom drassende med det skjebnesvangre spillet og ville prøve seg. Tunge seinskader som lenge hadde ligget latent, meldte straks sitt fysiske nærvær i kroppen. Jeg blei kortpusta og kjente den gamle knuten i magen. Men ungenes blanke blikk og nysgjerrige tilnærming, hjalp meg. Kanskje nå, tenkte jeg, kanskje nå er tida der. Og med den gode fars velvilje stilte jeg til start bak mine svarte brikker. Jeg kjente hvordan brikkenes uendelige verden av kombinasjoner og overraskelser igjen fascinerte meg. Sjakkens magi var der, og jeg svedde inn i et stort og likeverdig fellesskap med mine barn.

Det varte ikke lenge. En måneds tid, maks, så var jeg parkert. Å tape i Yatzy eller Ludo er for så vidt greit. Terningene lever sitt eget liv. Men å bli grusa i sjakk er noe helt annet. Da blamerer man seg. Blir ydmyka. Gjør feil som man umiddelbart og nådeløst straffes for. Altså ga jeg opp. Igjen. Og mens mine sønner klatra på ratingen, lagde jeg meg mer eller mindre holdbare forklaringer på det som skjedde. For eksempel at jeg hadde mye dårligere tid enn dem til å spille. Den hadde vel noe for seg, kan man si.

Men så kom jula denne vinteren, med de velsigna hyggelige familiesammenkomstene. God tid, lange frokoster og middager – og gaver, naturligvis. Lutter glede, først og fremst med alle barnebarna. Og nettopp de, skal det vise seg, er det som får livet mitt til å gå i loop. Nærmere bestemt den eldste av dem, Sivert. Han er seks og et halvt.

– Bestefar, blir du med på et slag sjakk?

Man kan jo ikke belaste en sånn fortryllende skapning med å prosedere egne traumer, enn si avslå å spille. Forventning og glede sto jo å lese i det åpne ansiktet. Så vi gikk i gang.

Kortversjonen er at vi gjorde strålende tabber begge to og endte opp med remis. Revansjepartiene ga tap og seiere begge veier, men demonstrerte framfor alt at jeg må skjerpe meg for å henge med. Og ikke kan jeg med samme styrke som i yrkesaktiv alder, skyldte på dårlig tid.

Så nå spiller jeg mot «Magnus 6 1/2» hver dag, knuget av erkjennelsen om at Sivert 6 1/2 lærer uhyre mye raskere enn bestefar 69 1/2. Sånn er livet.

Brynjar Tollefsen

KALENDER

13. – 14. februar: **Kurs, psykisk førstehjelp, Oslo.**
- 17., 20. og 21. februar: **Felles skoloring ny særavtale.**
9. mars: **Høringsfrist NOU 2022: 17, «Veier inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler».**
17. – 19. april: **Økonomikonferansen**
19. – 21 april: **Nordisk konferanse, Helsinki Finland.**
30. april: **Høringsfrist NOU 2022: 16
«En folkehøgskole for alle».**
23. – 24 mai: **Distriktsmøte D4, Hordalandsmøtet, Sunnhordland folkehøgskule.**
31. mai - 02. juni: **Landsmøte, Sogndal folkehøgskule.**
7. – 10. august: **«Folkehøgskoleuka»
SKAP kreativ folkehøgskole, Mandal.**

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no
for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

NOTERT

MYTEN OM DEN FULLE SAMEN

..... I Nord-Amerika har kronisk alkoholbruk ødelagt mange urfolksamfunn. På Grønland viste en nyere undersøkelse at over en femtedel av voksne med mindreårige barn har et skadelig misbruk. Øya har også verdens høyeste selvmordsrate.

For vår egen utbefolkning, samene, er situasjonen ganske annerledes. Arild Kjell Aambø har interessert seg for samenes forhold til alkohol. Han var seniorrådgiver ved Folkehelseinstituttet før han nylig ble pensjonist, og forteller om den siste folkehelseundersøkelsen i Troms og Finnmark.

I 2020 kom en egen rapport om folkehelse blant samer og kvener i nord. Der framstår ikke alkoholisme som et spesielt stort problem sammenlignet med befolkningen for øvrig. Verdens helseorganisasjon har vært opptatt av alkoholisme som et minoritetsproblem. Det er ikke alltid så lett å sammenligne ulike studier, men ut fra det jeg har lest, kan det se ut som om samene står i en særstilling i forhold til andre urfolk.

Magasinet = OSLO

#FrilyntFolkehøgskole

Av Ingvild Sættem Beltesbrekke

FrilyntFolkehøgskole
Arbeiderbevegelsens Folkehøgskole

STREIK! @jonasbals delte engasjert om arbeiderhistorie og streikerettens plass i et demokrati på årets første lørdagsseminar. En perfekt start på det nye året! #fhsliv #frilyntfolkehøgskole #lonorge #arbfhs #arbeiderbevegelsen

FrilyntFolkehøgskole
Fana Folkehøgskule

Istedenfor å bestille skolegensere har elevrådet laget en patch som kan strykes på klær. Det er mer miljøvennlig og etisk, siden vi kan bruke klesplagg vi allerede har i skapet. Elevene fikk inspirasjon fra et Sweatshop-seminar med Frida Ottesen i høst ❤️♻️ #fhsliv

FrilyntFolkehøgskole
Bømlo Folkehøgskule

matogbarista ved @bomlofs har vært på dumpster diving og fant mye spiselig mat #spisoppmaten #fhforbærekraftsmålene

GALLERIWÜRTH:

SAMLERENS

BLIKK-VERK

FRA SAMMLUNG

WÜRTH

«SPIRALEN LIGGER AKKURAT DER DEN LIVLØSE MATERIEEN FORVANDLES TIL LIV. JEG ER OVERBEVIST OM AT SKAPELSESHANDLINGEN FANT STED I SPIRALFORM.»

- Friedensreich Hundertwasser

På Gjelleråstoppen i Nittedal ligger kunstnorges skjulte juvel – Galleri Würth. Huset rommer utstillinger, foredrag, undervisning, butikk og kafé, og har siden 2003 vist 31 kunstutstillinger av internasjonalt format. I sesongen 22/23 er det 20 år siden galleriet, det nordligste av Würth-gruppens 15 visningssteder for kunst, åpnet sine dører for første gang og det markeres med utstillingen *Samlerens blick – verk fra Sammlung Würth*.

Kunstnere som Pablo Picasso, Georg Baselitz, Günter Grass, Gustav Vigeland, Max Ernst, Christo og Jeanne-Claude har blitt presentert i stort format her, og de siste årene har publikum kunnet nyte omfangsrike presentasjoner av tysk og østerriksk kunst, alle hentet fra samlingen til forretningsmannen og kunstelskeren Reinhold Würth, som har samlet kunst i mer enn seksti år. I sitt selskap, den familiedrevne og globale Würth-gruppen, har han bygget opp en bedriftsfilosofi hvor kunst og kulturtilbud har en sentral og naturlig plass.

I jubileumsutstillingen *Samlerens blick – verk fra Sammlung Würth*, vil publikum få se verker av Fernando Botero, Friedensreich Hundertwasser, Alex Katz, Pablo Picasso, Julian Schnabel med flere. Utstillingen er en reise innen de siste hundre års kunsthistorie fra Europa, Amerika og Asia og representerer kjernen i Würth-samlingen. Maleriene i utstillingen viser de tyske tyngdepunktene, fra klassisk modernisme og Emil Nolde, gjennom etterkrigstidens abstraksjoner representert av Willi Baummeister og Emil Schumacher, til viktige stemmer i samtidskunsten som Anselm Kiefer, Georg Baselitz, Markus Lüpertz, Gerhard Richter og Gotthard Graubner. Samlerens interesse for samtidsskulptur, representert ved slående skulpturer av Tony Cragg, David Nash og Stephan Balkenhol, er også et sentralt element. Videre presenteres samlingens internasjonale bredde gjennom klassisk meksikansk maleri ved Rufino Tamayo og japansk kunst ved Kazuo Shiraga, ofte kalt performancekunstens grunnlegger.

Øyvind Krabberød

ART

The Würth Collection comprises over 18,000 works from the 15th century to modern and contemporary art, primarily paintings and sculptures. It ranks among the greatest European private art collections. The works of art are regularly displayed to the public in five museums in Germany and ten associated galleries of the Würth Group across Europe. Admission is free. Activities of the Würth Collection are borne by the Würth national companies. Since 1993, the Würth Foundation has awarded the Robert Jacobsen Prize to contemporary visual artists.

FRIEDENSREICH HUNDERTWASSER

Augenwaage III / Øyevækt III / Eye balance III, 1958

Blandet teknikk på papir (akvarell, blekk, eggtempera, olje, lakk, skjellakk, gullfarge), montert på lerret

Sammlung Würth, Inv. 7253

© 2022 Namida AG, Glarus

Galleri Würth
Morteveien 12
1481 Hagan
www.galleri.wuerth.no

Statsminister Robin i midten legger planer sammen med sin regjering, Maja og Gabriel.

«DU, HVA GJØR EN UTENRIKSMINISTER?»

Spørsmålet kom fra en elev idet rollespillet hadde startet. Eleven hadde fått rollen som utenriksminister i sitt land. Jeg forklarte så godt jeg kunne. Da jeg trakk pusten, kom neste spørsmål: »Hva er utenrikspolitikk?» Jeg trakk meg stille tilbake etter å ha svart nok en gang og fulgte spent med på hvordan dette skulle gå.

Kaja, Ilja, Joakim og Lidia representerte det fattigste landet og måtte inngå mange kompromisser.

FOLK OG FORSVAR VAR PÅ BESØK MED ROLLESPILLET «KRIG OG FRED»

Av Benedicte Hambro

AKTIV DELTAGELSE OG PÅVIRKNING

Folk og Forsvars rollespill foregår i en fiktiv verden bestående av fem til åtte land. Her inntar spillerne roller som statsminister, utenriksminister og finansminister mm. I løpet av spillet stilles deltakerne overfor en rekke kriser og konflikter som skal løses. Spillet er basert på både fiktive, historiske og dagsaktuelle hendelser. Elevene blir i forkant oppfordret til å følge med i nyhetene og være litt orientert om hva som rører seg i verden.

HELT ØDELAGT

«Jeg var helt ødelagt etterpå,» forteller Kaja. Hun, Ilja og Lidiia representerte det fattigste landet i spillet. For å oppnå god-er, skjønte de at harde forhandlinger og spillets regler ba om sjofle triks. «Det følte så galt å være uærlig, men vi måtte være det,» forteller Kaja. «Kynismen i internasjonal politikk ble veldig tydelig i løpet av spillet,» kommenterer Ilja.

IDEALER

De tre elevene går på linjen Internasjonale relasjoner. «Det var spesielt interessant å bruke det vi har lært i praksis. Idealene forsvant ganske raskt,» fortsetter Ilja. «Jeg hadde rollen som statsminister. Det var ikke greit å skulle representere et helt folk i de avgjørelsene jeg var nødt til å ta.»

MAKT ER SKUMMELT

«På det første ministermøtet i spillet var alle veldig hyggelige og imøtekommende. Etter hvert som spillet utviklet seg, ble deltagerne skikkelig maktsyke,» slår Lidiia fast. «Som fattig land måtte vi rope for å bli hørt, og selv da var det vanskelig.»

SUPERMAKT

Skolens meget aktive representant for Rød Ungdom, endte opp som statsminister i spillets supermakt. «Det var utrolig gøy å være superekkel, men liksom snill. Våre motiver som supermakt er jo alltid gode,» ler Rio. «Spillet var veldig kreativt på å vise hvordan konflikter oppstår og lot oss leke med storpolitiske utfordringer uten å vite utfallet. Det var utrolig gøy å forme spillet. Jeg er veldig fornøyd med at jeg introduserte fake news da det fattige landet prøvde å argumentere med en pågående sultkatastrofe for å be om humanitær hjelp.»

FORSKJELLIGE HATTER

Spillets ledere fra Folk og Forsvar introduserte nye elementer gjennom spillet. Det morsomme var at elevene også tok på seg forskjellige hatter. En elev presenterte seg plutselig som en representant fra Amnesty Internasjonal og ba om en internasjonal undersøkelsesgruppe som skulle sjekke om det var sultkatastrofe eller ikke. En annen introduserte FN i spillet.

ALT FOR KORT

Samtlige elever vi snakket med var enige om at to og en halv time var altfor kort. Det var så mye mer som skulle vært gjort og sagt. «Vi kunne ha holdt på en hel dag!» var dommen. Akkurat det satte informasjonsrådgiver Maiken Auvi Raaen og generalsekretær Monica K. Mattsson Kämpe fra Folk og Forsvar pris på å høre. «Målet vårt er at elevene skal oppleve hvordan det storpolitiske spillet er. Hvorfor det er så vanskelig å finne gode løsninger fordi alle deltagere har skjulte agenda-

er og fordi verden forandrer seg så raskt. Når vi ber elevene drøfte spillet til slutt og spør om de ser likheter med virkeligheten, er det forbløffende å høre hvor mye elevene vet og ser. Kanskje vi vekker interessen for diplomati og forhandlinger til kommende generasjoner.»

Undersøkelsen Ung 2023 sier bl.a. at 4 av 10 ungdommer er redde for å uttale seg fordi de er redde for å si noe galt. Dette spillet ga våre elever muligheten til å delta aktivt og å uttale seg. Det var interessant å se elever som vanligvis er tause delta aktivt i diskusjoner og forhandlinger.

FRED, FRIHET OG DEMOKRATI

Folk og Forsvar er en partipolitisk nøytral paraplyorganisasjon, som driver med informasjonsarbeid om norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Helt siden stiftelsen i 1951 har Folk og Forsvar hatt som formål å arbeide for fred, frihet og demokrati. «Vår oppgave er å drive informasjonsvirksomhet for å fremme kunnskap, interesse og debatt om forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål,» avslutter Maiken og Monica.

UTENRIKSMINISTEREN?

Hvordan det gikk med utenriksministeren? Det gikk strålende. Robin kastet seg inn i spillet og fylte rollen. Eleven diskuterte med stor innlevelse og autoritet på det siste ministermøtet. «Det var utrolig gøy å være med. Og jeg som egentlig er mest interessert i skeiv politikk. Internasjonal politikk er minst like heftig.»

Det er helt kostnadsfritt å få besøk av Folk og Forsvar. Folk og Forsvar står for den praktiske gjennomføringen, og stiller med egne instruktører. Spillet passer best for skoleklasser og grupper på over 20 personer, men kan tilpasses etter behov. Varighet mellom 2-4 timer, avhengig av hvor mye tid man har til rådighet. Behøver ingen forberedelser og kan tilpasses alle kunnskapsnivåer. Dersom det er ønskelig, kan spillet suppleres med tilpassede foredrag.

Ta kontakt på tlf. 22 98 83 60 eller post@folkogforsvar.no.

Generalsekretær Monica K. Mattsson Kämpe t.v. og informasjonsrådgiver Maiken Auvi Raaen fra organisasjonen «Folk og Forsvar».

BEREIST KJØKKENSJEF SOM HAR LANDET I LOFOTEN

Svenske Nils Blom (42) er kjøkkensjef på Lofoten folkehøgskole. Et kjøkken som har opparbeidet seg et veldig godt rykte. Med hotell- og restaurantutdanning fra Sverige og oppvekst i Härnösund nord for Sundsvall, har han på ekte vagabondvis satt kursen ut i verden.

Foto: Peder Pedersen

Av Øyvind Krabberød

Til folkehøgskolen i Kabelvåg kom han for fem år siden, og kjøkkenet har han ledet siden februar. – Ja vi har et godt kjøkken og er godt organisert – vi trenger ikke finne opp hjulet igjen. Nils er ikke opptatt av å være sjef, men å bygge et godt team med mye kunnskap på kjøkkenet. – Vi er ulike typer og ikke avhengig av å være toppstyrt. Her lager hver enkelt det man er trygg på – man får gjøre «sin» greie – og det er rom for å være spontan.

Men noen rammer har de – kjøkkenet er svært vegetarisk. De serverer vegetarmåltider 3-4 ganger i uka, fisk to dager og har kjøtt én gang i uka – men de kaller det aldri vegetarisk.

Av elevgruppa på 100 elever er det i år fire veganere, noen med allergier, resten spiser fisk. Det er nær 40 elever som ikke spiser kjøtt. De har også en helt «grønn» uke. Da forklarer de utdypende hvorfor – og det går veldig bra. De opplever lite klaging. I år har de klart å senke kostøret med 1 prosent selv om matprisene har steget med 10-15 og 20 prosent.

30 PROSENT ØKOLOGISK

De har gått ut av den økologiske Debio-sertifiseringen. Men Nils forteller at de er bevisst på hva de handler. I dag er prosenten av økologiske innsatsmidler 30 prosent. De får korn, müsli og annet fra Norganic og kjøper en del økologisk fra Røros meieri. Elg og lam får de lokalt i Lofoten. Grønsaker er det vanskelig å skaffe lokalt, det blir også veldig dyrt.

Toro har ingen plass på kjøkkenet på folkehøgskolen. De produserer alt fra bunnen. Brød og knekkebrød lager de selv – hjemmelaget! Hummus og bønnepostei lages til pålegg. Frokost serveres med mye grønnsaker og nøtter.

– Og hva spiser elevene helst?

– Pasta er en vinner! Men de er glad i couscous og bulgur, matlavre og fisk – blant annet.

– Og hva spiser du helst selv?

– Jeg er veldig glad i fisk og skalldyr. Det er en luksus å få spise det i Lofoten.

Nils Blom forteller at de er heldige som har en veldig god sommersesong som sommerhotell – det gjør det lettere å ha den staben de har. De omsetter bra og det gir penger til hele driften.

GLOBETROTTER

Nils Blom er en bereist herremann. Han har vært kjøkkensjef på ti ulike steder – i inn og utland. Australia, Portugal, Marokko, Stavanger, Geiranger og ikke minst Sverige står på lista. Nå har han vært seks år i Lofoten med sin kone Lisa og datteren. Lisa er nå også assisterende rektor ved folkehøgskolen. Nils forteller at han var skeptisk til å jobbe på en skole i starten, men at det er flott å jobbe på et sted hvor maten lages fra bunnen og hvor det er mer familievennlige arbeidsforhold og mulighet for sommerferie.

Men før de kom til Lofoten jobbet de svært hardt i Sverige – der de drev en herregård sammen.

– Vi jobbet altfor mye, og ønsket oss nærmere naturen. Da tok de med datteren på fire og landet på Nyvågar i Kabelvåg – et Classic Norway hotell. – Nå har det blitt seks år i Lofoten. Lidskapen for surfing kan holdes ved like her, og når anledningen byr seg blir det også rom for langrenn, fiske og fjellturer, avslutter en glad og optimistisk kjøkkensjef.

GRØNNSAKSSUPPE MED LINSER

Tenker jeg vil dele en god suppeoppskrift, den er økonomisk, nyttig og god.

300 g gulrot

200 g potet

200 g sellerirot

1 stk gul løk

1 stk Fennikel

100 g røde linser

2 Hvitløksfedd

Kutte alle grønnsaker i terninger, finhakke løk og hvitløk. Stek grønnsakene i en kjele med litt olje, deretter tilsett 2 l vann.

Skyll linsene og tilsett dem også.

Bruk ev urtesalt eller litt buljong.

La det småkoke i 20 min

Smak til med salt, pepper og timian.

Rør i en god klikk smør før servering og servere med godt brød og aioli.

Håper det smaker.

NYTT FRA LANDSKAPET

GEIR RYDLAND SLUTTER PÅ MANGER FOLKEHØGSKULE

Geir Rydland har i 17 år vore rektor på Manger folkehøgskule. No vert han ny rektor på Knarvik vidaregåande skule. Etter 17 år ved folkehøgskulen har Geir Rydland søkt seg til nye rektorutfordringar.

– Det vert veldig spennande, og eg trur det vert veldig kjekt. Eg gler meg til å verta kjent med elevar og tilsette, seier Geir Rydland.

No er han inne i sine siste dagar som rektor ved Manger folkehøgskule, ein jobb han har hatt i 17 år. Etter nyttår skal han vidare, men tittelen skal han halda på. Rydland er nemleg den nye rektoren ved Knarvik vidaregåande skule.

– Min jobb er å leggja til rette for dei som jobbar meir direkte med elevane, og sjå til at både elevar og tilsette har det bra.

TEK MED SEG LÆRDOM FRÅ FOLKEHØGSKULEN

Samstundes som eit nytt kapittel startar, skal eit anna avsluttast. Rektoren forlet jobben han har hatt dei siste 17 åra.

– Det er veldig trist å reisa herifrå. Eg har vore her lenge, og det har vore veldig kjekt. Det er ein flott skule med kjekke elevar og personale og godt arbeidsmiljø. Det er dumt å reisa herifrå, men det finst ei tid for alt. Kanskje det er på tide å gjera noko anna, seier Rydland.

Sjølv om han no skal over til ein annan type skule enn den han er vand med, tek han med seg mykje erfaring vidare.

– Det å sjå heile mennesket er noko ein skal gjera både på folkehøgskule og vidaregåande, men kanskje meir på folkehøgskulen. Det er noko eg tek med meg. Eg skal ta alle elevane på alvor, og sjå kvar enkelt, seier Rydland.

ROSAR DEI TILSETTE

Minner frå tida si på Manger har han for mange av til å velja ut eit enkelt eitt, men rektoren trekk fram at det var spennande å driva folkehøgskulen i koronatida.

– Det første skuleåret måtte stoppast, men neste år var ganske normalt, sjølvsagt om resten av samfunnet hadde veldig strenge reglar. Det var veldig kjekt for dei som var så heldige å gå på folkehøgskule det året, at dei kunne leva tilnærma normalt innanfor skulen sine fire veggar.

Kven som blir rektor på Manger framover, er framleis ikkje kjent. Runshaug i Vestland fylkeskommune fortel at dei er i prosess med å landa ny rektor no. Rydland rosar dei tilsette ved skulen, og meiner arvtagaren overtek ein fin arbeidsplass.

– Det er eit fagleg dyktig personale som gjer ein kjempejobb med ungdomane, og me har hatt eit godt samarbeid internt, seier han.

Klippet fra avisa Nordhordland

NY REKTOR TIL NORDISKA

Rektor ved Nordiska folkehøgskolan i Kungälv, Karin Langeland, går av med pensjon til sommeren. Hun kom til skolen i 1995 som lærer, og har hatt ulike roller der. Hun var assisterende rektor fram til 2018 da hun tok over som rektor. Karin Langeland ble den første danske rektoren ved Nordiska, siden den ble etablert i 1947. Nå vender hun hjem til Danmark og Jylland.

Svenske Jonatan Rask (43), som er rektor ved Lofoten folkehøgskole på femte året, er tilsatt som ny leder ved den nordiske institusjonen. Han tar over 1. august. Jonatan kommer fra Göteborg og har utdanning innen psykologi og pedagogikk, og har tidligere ledet institusjoner for ungdom med spesielle behov. Jonatan var elev ved Lofoten folkehøgskole 2001-2002, og er en sann nordist. Han behersker både norsk og dansk flytende! Vi ønsker lykke til!

DIALOGBØKER, - BUNKEVIS BUNKEVIS BUNKEVIS

Lyden frå utelivet ein varm sommarkveld i sydlege strøk, er som den intense lyden frå grashopper og sirissar i skogen i ei åshelling ned mot Middelhavet. Kakafonien av stemmer frå restaurantar og gater vitnar om at språk, samtale og kommunikasjon gir både glede og fellesskap. Evne og lyst til å tale saman er grunnleggjande menneskeleg. Ein søkjer bekreftelse, kontakt, glede og fellesskap. Fellesskap med sine egne, men også på stadig søken etter å utvide flokken og få nye impulsar. Det ser ikkje ut til at vi manglar evne til å tale saman. Anten det er småprat om daglegdagse hendingar, fortellingar som ein vil dele, eller meningsutveksling og formidling av sorger og gleder.

Det er likevel ei krevjande øving å flytte seg frå samtalen til dialogen. Dialogen som er noko meir enn ein samtale. Dia betyr gjennom, og logos kan tolkast som meining. Det som også karakteriserer dialogen er at ein stadig vender tilbake til utsegner som har kome fram tidlegare i hendlingsforløpet. Det krev konsentrasjon, respekt, og ikkje minst romslege og tolmodige menneske.

I folkehøgskulen har vi dette som ein pedagogisk og metodisk knivspiss inn mot auka læring og erkjenning. Historisk i folkehøgskulen, vart dialogen dyrka som kontrast til puggpedagogikken i «den sorte skole», og i dag som eit kjærkome alternativ etter årelang fortæring av pen-sum, reproduksjon av kunnskap og karakterjag.

Vi har eit rikt tilfang på litteratur som set lys på dialogen i ulike former og perspektiv. Øyvind Kvalnes har ei anekdotisk og personleg tilnærming i boka *Filosofisk Førstehjelp*. Forklaringar og løysingar blir nærast sjølvsegte når det kjem på trykk. Han utkrystalliserer fem konkrete strategiar for å møte menneske som ein er ueinig med, på ein konstruktiv måte.

Dette er i same gate som den kurdisk/danske tidlegare politkaren Özlem Cekic kjem med i si bok *Tak for kaffe*. Ho leverer ei sjølvransakande bok, der ho med utgangspunkt i ulike tablå utarbeider gode råd for å kome på talefot med andre. Her er mykje enkel og praktisk metodikk å hente for den som ynskjer å skape gode

samtalar både i sitt eige liv og i kontakt med elevar og kollegaer i folkehøgskulen.

Med det same siktemålet har Hallvard Fosheim eit fullstendig anna utgangspunkt. I boka *Dialog*, en filosofisk tilnærming, blir vi invitert med på ei filosofisk reise med dialogen som tema. Denne reisa gjennom filosofihistora endar opp med ein samtidsfilosof: Jürgen Habermas, - ei tydeleg stemme med ein dagsaktuell filosofi. Hans idear om kommunikativ handling som føresetnad for å skape gode dialogar er opplyssande lærdom, og i samsvar med våre ideal om kommunikasjon i folkehøgskulen.

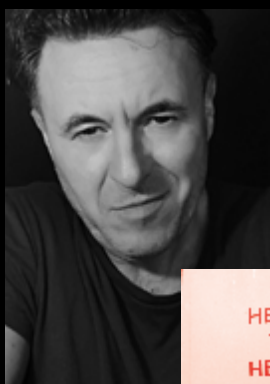
*Det er ei krevjande øving
å flytte seg frå samtalen til
dialogen*

Psykolog Jan Atle Andersen si bok *Folkeskikk* og uskikk på jobben er ikkje i første rekke ei bok om dialog, men har konfliktbehandling som tema. Dette dreier seg også om å utvikle evne til å vere i ein målretta dialog. Han er m.a. kjent for postulatet «ord kan ikke såre», - ein provokasjon for mange. Boka hans gir ei djupare forståing for kva han freistar å formidle og han utkrystalliserer 15 «reglar for kommunikasjon». Mange av desse er knytt til konkrete øvingar som blir presen-

tert til slutt i boka. Dette er øvingar som kan nyttast som metodikk ikkje berre for konfliktbehandling, men også for å legge til rette for å takle kjensler i ein trygg dialog i ei klasse eller elevgruppe. Det som gjer det særleg relevant er at han alltid arbeider med grupper som øver på å sette ord på dei kjensler som bidrar til å styre dialogen.

Ein kan likevel bli sittande med ei uroleg kjensle av at folkehøgskulen som eit drivhuset av dialogideal, kjem til kort i ei verd som i stadig sterkare grad er prega av ekkokammer, konspirasjonsteoriar og tvilsame fakta. Eit lesarinnlegg i Klassekampen stiller dette spørsmålet i samband med opprøret i Iran: «Er det fortsatt mulig å tro på dialog med dette autoritære regimet som skyter på egen befolkning? Gi dem støtte ikke *dialog!*» Kvalnes gjer det også til eit poeng når han siterer Arne Næss bok «Livsfilosofi»: «I en atmosfære av vennlighet kan man tåle mye av andre.» Kva gjer vi når dette grunnlaget ikkje er på plass? Det er utfordrande å nærme seg «woke», «no platforming» og menneske som ikkje er interessert i å vere i dialog. Dette opplever ein i dagleglivet på ein skilte skular og i eit globalt perspektiv med diktatorar som styrer utan interesse for korkje samtale eller forsoning. Det er godt at vi i folkehøgskulen held fast på trua på demokrati og ein pedagogikk med eit klart dialogperspektiv. Dette programfesta, og ikkje minst historisk solid forankra.

Einar Opsvik

BØKER

GIR UT BOK INSPIRERT AV ØSTENS VISDOMSTRADISJONER

Dimitris Farmakidis er linjelærer for Aikido, sverd og østlig filosofi ved Hadeland folkehøgskole, og har jobbet ved skolen i 20 år. Han har en mangfoldig bakgrunn og et bredt interessefelt. Nå har han gitt ut poesiboka – Heart to heart. Det er 110 sider i søken etter visdom og dypere sannhet om livet. Her presenterer Dimitris boka:

«Heart to Heart» er en samling av refleksjoner inspirert av Østens visdomstradisjoner, min mangfoldige livserfaring og den livsendrende innvirkningen slike refleksjoner har hatt på mange.

Dette ble mulig gjort takket være min jobb som lærer på Hadeland Folkehøgskole i mer enn 20 år, gjennom kampkunsten Aikido og Iaido.

Filosofien bak disiplinene og samtalene med elevene mine, med formål å gi dem verktøy for livet, var utgangspunktet som til slutt ble til boken. En annen avgjørende faktor var min egen ansvarfølelse i henhold til utfordringene mennesker- og verden står ovenfor.

Det minimalistiske og elegante designet til boken er inspirert av det japanske konseptet «Shibumi» som finnes i diskret skjønnhet og artikulert korthet. Dette gjelder omslaget, de subtile penselstrøkene for Harmony-karakteren, samt innholdet i temaene; som inviterer til forståelse snarere enn kunnskap.

«Lille Drage» har som oppgave å uttrykke disse refleksjonene, og er ment til å være fornuftens stemme som ligger i alles hjerter. Jeg håper at hans oppriktige intensjon om å uttrykke ord fra hjertet vil inspirere folk, og hjelpe dem til å nå sitt eget hjerte og sin egen lykke.

Bokens produksjon er sponset og trykt i Hellas. Den har blitt sent til ulike forlag i Norge, og det arbeides også med en norsk oversettelse av boken (se eksemplaret nedenfor).

ÆRLIGHET

«Møt huldrefolk og bergtroll med sannhet i blikket.

Mens de lokker og hviser,
stå fast og vær sann.

Krefter av kaos søker igjen
å slukke friheten i deg.

Likevel er seieren sikker for den,
som intet har å forsvare», oppmuntrer Lille Drage.

Han har selv funnet motet i tvilens tåke,
til å følge sin sannhet

MOT

Lille Drage sto på talerstolen, han skulle tale om mot.

Han fryktet å synge, så han brøt ut i sang.

«Mot føder den selvtillit,

som står seg i stormen,

som skaper og former selve øyeblikket», sa han.

Den som kunne se inn i hans sinn,

ville sett hvordan tvilen utfordret ham,

men også hans flammende seier.

Dimitris Farmakidis

Derfor kan den foreløpig kun bestilles ved å kontakte meg via
mail aikidimi@hafos.no.

TARJEI SKIRBEKK:

DE MODERATE FOLKEPARTIENES FALL I EUROPA

«Hvorfor falt de?

Hvorfor er dette farlig?

Hvordan kan de gjenoppstå?»

Mange europeiske velgere opplever at deira samfunn endres hurtig og at noko holder på «å gå i stykker.» Teknologien endrer våre samfunn hurtig, globalisering, kulturelt mangfold, klimautfordringane, stor innvandring og økende polarisering. Sikkerhet og trygghet blir for mange viktigere enn demokrati.

Mens eg skriv denne bokanmeldelsen er det store oppslag i media om ein aksjon mot ei gruppe i Tyskland som har planer om å gjennomføre eit statskupp. Det er skremmende at mange av dei pågripne er ressurssterke menneske. Det er ikkje lenge siden vi var vitne til at kongressen i Washington ble storma blant anna fordi angriperane meinte at presidentvalget var rigga. I mange europeiske land, blant anna i Sverige, er det grupper som har planlagt liknande aksjonar.

Den tidligere statministeren Tony Blair meiner at dei politiske konfliktene i aukande grad vil vere mellom dei som er åpne og liberale og dei som er lukka og konservative. Dette er blant anna ein konflikt mellom dei som er positive til globalisering og tener på meir åpne samfunn, og dei som frykter globalisering og som taper på den. I ei slik konfliktline sprekk dei moderate partienes interne allianse som har bestått både av liberale og konservative velgarar under same politiske paraply. På den moderate venstresida går ofte meir konservative arbeideklasseveljerar til populistar og ytre høyre,

mens urbane middelklasseveljerar går til grønne eller alternative venstreparti.

Skirbekk drøfter inngående korleis vi skal møte disse utfordringane og kven som skal legge premissane. Blir det Donald Trump sine valg av retning som skal bestemme utviklingen i USA og i

Europa? Forfatteren meiner det er tre utfordringer vi må møte: Sikre og utvikle våre samfunnsinstitusjonar og vår samfunnsform. Vi treng ein dynamisk samfunnsøkonomi som ikkje underminerer eller forringar menneskers livsmuligheter. Det tredje handlar om å ta vare på eit sosialt og demokratisk samfunn. Desse tre områda utgjorde fundamentet for dei europeiske kompromiss som utvikla seg i mange europeiske land etter andre verdenskrig. Da hadde mange europeiske land moderate politiske parti. Det er dette kompromiss som forfatteren meiner vi i vår tid på ny må satse alt på å gjennomføre. Dei europeiske land har erfaring med nasjonalistiske, totalitære og autoritære krefter. Det gir oss eit stort ansvar for å hindre at slike politiske og kulturelle

strømningar på ny får fotfeste i våre samfunn.

Populistiske og radikale politiske parti lever av polarisering og misnøye, ofte med ein ideologisk begrunnelse. Dei vil derfor avvise breie demokratiske samfunnskompromiss. Vi kan ikkje kopiere eldre måter å forme samfunnet på. Kva som må til for å gjennomføre dette kompromiset beskriver Skirbekk inngående. Det er eit utrolig mangfoldig og stort kildemateriale som han referer til. Det er klart at det vil vere stor usemje om kva for virkemiddel ein skal ta i bruk. Det at ein får ein inngående og fagleg sterk beskrivelse av tilstanden er viktig. I eit demokrati er det ein forutsetning at vi har opplyste veljerar som klarer å analysere situasjonen for at vi skal kunne ta innsiktsfulle valg.

Tarjei Skirbekk: *De moderate folkepartienes fall i Europa*
Cappelen Damm 2021
Pris: kr 329,-
Heftet

Av Terje Garvik

SKOLESTARTUNDERSØKELSEN:

Skoletartundersøkelsen (tidligere Elevundersøkelsen) kartlegger hvilke motiver de ferske elevene har hatt for sitt valg, hvem som har påvirket dem og hvilke informasjonskanaler de har fått informasjon gjennom. 74 av landets folkehøgskoler gjennomførte undersøkelsen. 4 294 elever svarte, som innebærer en oppslutning på 61 prosent. Halvparten av elevene kommer fra Akershus, Hordaland, Oslo, Rogaland eller Trøndelag. Fordelingen har holdt seg tilnærmet lik over de siste tre årene.

Den største bevegelsen ser vi på spørsmål 10 «*Søkte du på andre studier/skoler enn folkehøgskole?*»

Fagtilbudet er fortsatt den viktigste grunnen til valg av skole, men det sosiale fellesskapet, spennende fagtilbud og det å gjøre «noe annet» scorer også høyt. For elever på frilynte skoler er det viktig at den er frilynt. Elever på kristne skoler legger større vekt på linjetilbudet enn om skolen er kristen eller frilynt. Nytt i år var at elevene også i et fritekstfelt kunne skrive om dette. Ordskyen domineres av ordene «friår», «venner», «lære», «studier», og «pause».

For andre gang er elevene blitt bedt om å gradere hvilken betydning bærekraft og lavt klimaavtrykk har hatt for valg av skole og linje. Den er lav, med en snittscore på rundt 2 av 6.

A black and white photograph of a middle-aged man with short, grey hair, smiling at the camera. He is wearing a dark-colored zip-up hoodie over a light-colored t-shirt. The t-shirt has a bold, dark graphic print that reads "NÅ ER DET DU SOM BESTEMMER" in a sans-serif font. Below the main text, there is a smaller, less legible line of text. He is sitting in an office environment, with a desk, papers, and office equipment visible in the background.

Ordskyen til «Hva er den viktigste årsaken til at du begynte på folkehøgskole?»

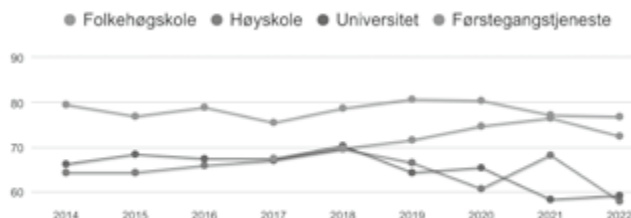
ÅRETS EPSI-UNDERSØKELSE

Siden 2014 har analysebyrået EPSI undersøkt ungdommers tilfredshet med folkehøgskole, universitet, høyskole og førstegangstjeneste. Som tidligere år så er elevene på folkehøgskolene mest fornøyd.

Av Dorte Birch

Tilfredsheten med året de har hatt på en av folkehøgskolene i Norge har vært høy hvert eneste år og det er den også i år. Selv om tilfredsheten har gått litt ned så er den fortsatt høyere enn tilfredsheten med førstegangstjeneste og spesielt universitet og høyskole.

Kundetilfredshet - Utvikling sammenlignet med andre skoleslagene

Der folkehøgskolene skårer spesielt høyt er på elevenes trivsel, faglærernes evne til å engasjere, personalets imøtekommenhet og serviceinnstilling, og det sosiale miljøet på skolen.

Folkehøgskolene skårer lavest på forventninger til standarden på maten og internatet.

EFFEKT PÅ SAMLET TILFREDSHET

Når EPSI måler tilfredsheten med ulike elementer ved folkehøgskolene så foretar de også kjøring som viser hvilke elementer som har størst betydning for den samlede tilfredsheten – altså hva som trekker tilfredsheten enten opp eller ned.

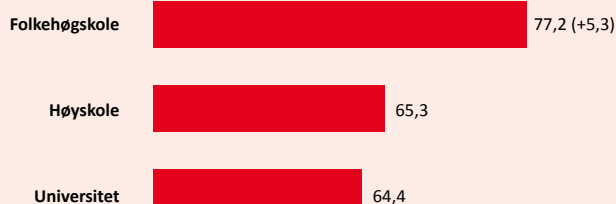
Det som har størst betydning for elevenes tilfredshet er:

- Å være skoler hvor elevene trives
- Lærernes faglige kompetanse
- At skolene bidrar til elevenes personlige utvikling
- Det faglige innholdet
- Dyktige lærere

BÆREKRAFT

Elevene på folkehøgskolene synes skolen deres tar miljøansvar og de svarer også at de mener de har fått en bedre forståelse av samfunnet etter å ha gått på folkehøgskole.

DIN SKOLE TAR MILJØANSVAR

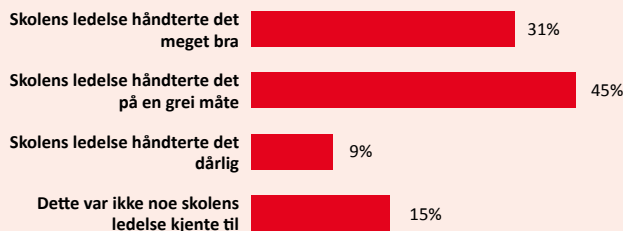

RUSBRUK

Som noe nytt så spurte EPSI om elevene opplevde at det ble brukt alkohol og/eller andre rusmidler på skolens område. Nesten 2/3 av elevene svarte at det hadde vært rusbruk på den skolen de hadde gått på.

De fleste mente at skolen håndterte dette godt, men noen pekte på at skolen ikke kjente til rusbruken.

HVORDAN SYNS DU DET BLE HÅNDTERT AV SKOLEN? ANDELER:

Elever som opplevde at skolens ledelse håndterte rusbruken godt var vesentlig mer fornøyd med året på skolen enn elevene som opplevde at skolens ledelse håndterte det dårlig. Elever som mente at skolens ledelse ikke hadde kjennskap til rusbruken var nesten like fornøyd med året sitt som elever som mente at skolens ledelse håndterte rusbruken bra.

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE: HAR STARTET BÆREKRAFTSGRUPPE

Vi på Sogndal folkehøgskole har de siste årene ønsket i større grad å involvere og engasjere elevene i vårt bærekraftarbeid. Etter høstferien i år tok derfor tre av våre andreårselever og jeg initiativ til å starte en frivillig bærekraftsgruppe for elevene. For oss var det viktig å vente med oppstartsprosessen til elevene hadde blitt trygge og kjent på skolen.

På dette tidspunktet hadde også elevene vært en del av ulike prosjekt og morgensamlinger hvor vi drøftet bærekraftig utvikling.

Etableringsmøtet ble etter anbefaling fra elevene arrangert rett etter middag en torsdag. Jeg lovet at møtet kun var for å ha idemyldring, uforpliktende og hyggelig. En tredjedel av elevene kom på dette første møtet. Først snakket vi om: hva vi kan gjøre på skolen vår. Elevene begynte idemyldringsprosessen, jeg hentet kaffe og te til alle som vil ha. Når jeg kom tilbake hadde elevene mange forskjellige ideer, fra helt konkrete ting som vi ville gjøre for å skape mindre karbonavtrykk på skolen, men også ideer som handlet om lokalsamfunnet og vern av natur. Elevene ble enige om at det bare var å komme i gang. De valgte leder og skriver for gruppen, ble enige om å møtes alle sammen en gang i måneden. Videre delte de seg i fire undergrupper hvor de ville begynne å arbeide med noen av ideene. De ulike undergruppene organiserte selv møter utenom fellesmøtene.

DE FIRE SAKENE DE GIKK VIDERE MED BLE:

1. «Ukens utfordring» - konkurranse for å redusere matsvinn, strømforbruk osv.
2. Klesbyttekaféer. Elevene vil arrangere to slike i løpet av året. En for elevene og en for elever, tilsatte og andre i Sogndal.
3. En gruppe skal arbeide for skibuss til det lokale skisenteret.
4. En gjeng vil sette søkelys på utbygging av norsk natur, og spesielt mot utbygging av gondol opp til Jostedalsbreen.

Det er nå tre måneder siden det første møtet med det som er blitt bærekraftgruppen. I år er det blitt skibuss til det lokale skisenteret. Elevene arrangerte underskriftkampanjer, ble intervjuet av lokale medier, det nasjonale friluftslivsmagasinet *Friflyt* skrev om saken, en stor lokal Instagram-konto for skimiljøet delte sakene, de lokale studentorganisasjonene ble med på laget. Plutselig var ordfører og skisenter interessert i møte, og en liten må-

ned senere var det bestemt at det blir skibuss til skisenteret. Elevene ble utfordret av kommunen og næringslivet til å sette opp busstidene, og være med å bestemme hvilken pris som skulle til for å gjøre tilbudet attraktivt å bruke. Elevene er stolt over skibussen, og jeg tror at dette prosjektet har vist at det å engasjere seg og arbeide for en konkret sak kan gi resultater.

CHANGEMAKER INVOLVERT

Vi forsøker også å dra engasjementet til bærekraftsgruppen inn i våre fellesfag. Nå i januar vil hele skolen ha en bærekraftsdag. I den anledning har vi invitert organisasjonen Changemaker på besøk til oss. Organisasjonen har fått 45 minutter på starten

av dagen til å fortelle om hvordan de arbeider med engasjement og aksjonisme. Etter denne innledningen vil elevene kunne velge mellom fire forskjellige undervisningsopplegg. Ett valg vil være å arbeide mot gondolbyggingen gjennom en arbeidsgruppe sammen med lærer og Changemaker. Slik vil elevene lære om hvordan en kan påvirke samfunnet og hvilke virkemidler som kan være lurt å ta i bruk for å få til endring.

I år har vi opplevd at bærekraftsgruppen har fungert godt, og gitt både oss tilsatte og elevgruppen en giv til å endre verden litt. Samtidig har jeg mange år erfart at noe som fungerer godt og er populært ett år, slettes ikke fungerer med neste års gjeng. Dette blir bare vår erfaring, så må alt selvsagt tilpasses både elevgruppen, læreren og skolen.

Noen suksesskriterier for gruppen hos oss tror jeg har vært at 1. Gruppen er frivillig.

2. Elevene slipper å velge mellom spennende valgfag og engasjement i bærekraftgruppen.

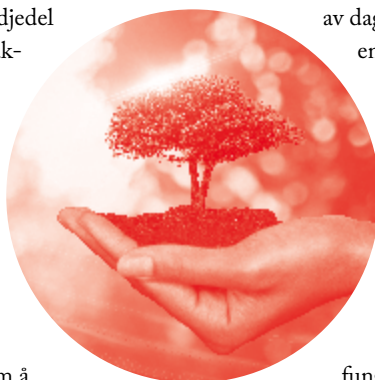
3. Møtene er lagt til tidspunkt hvor det generelt skjer lite på skolen. Hos oss ble vi enige om rett etter middag.

4. Elevene organiserer seg og engasjerer seg i saker som de har lyst til.

5. Vi har engasjerte og flotte gira stipendiater som er med på laget i forkant av et oppstartsmøte.

Om dette blir en videre suksess vil tiden vise, jeg krysser fingre og tør for videre engasjement blant elevene!

Frida Isungset, linjelærer Sogndal fhs.

EIN RAPPORT SOM HEILT TYDELEG HAR SOM INTENSJON Å STYRKE SKULESLAGET

**VI TRENG EIT
KONSTANT
ORDSKIFTE
OM DANNINGS-
OMGREPET**

Vi har lagt årets rektormøtet med omfattande drøftingar rundt to nye NOU-rapportar bak oss, og utforming av høyringssvar ligg framføre oss. Det er ikkje tvil om at «En folkehøgskole for alle» var rapporten som skapte meste diskusjon på samlinga i Trondheim.

Det er inspirerende at utvalet som har sett seg inn i folkehøgskulen sitt arbeid, idear og praksis har laga ein rapport som heilt tydeleg har som intensjon å styrke skuleslaget og bidra til at det blir gjort godt arbeid. Folkehøgskulen har ei lang historie med sterk motstand mot alle signal om sterkare statleg styring. Mange av endringsforslaga signaliserer ei sterkare styring og meir kontroll med aktiviteten i folkehøgskulen. Det som i sterkast grad bidrar til retning for folkehøgskulen er, og skal vere, formålsparagrafen. Dei siste 20 åra har vi hatt svært opne formuleringar som har gitt skulane stor fridom i si forståing av «danning og folkeopplysning». Stor fridom medfører tilsvarende stort ansvar. Kva som er motivasjonen for å foreslå utviding, nyansering og endring av formålsparagrafen er uklart. Det som blir foreslått er stort sett perspektiv på arbeidet i folkehøgskulen som alt er ivaretatt i forbundet og rørsle sine idé- og prinsipp-program og vedtekter. Forsøket på å gjere oppdraget tydelegare kan bli instrumentelt og ein kan stå i fare for å miste dei store perspektiva av syne. Det kan vere på sin plass å gjere formålet tydelegare og legge eit noko klarare innhald i formålsparagrafen. Vi treng eit konstant ordskifte både om dannelsesomgrepet, og ikkje minst i spenninga mellom «folkeopplysning» og «folkelig opplysning». Dette bør vere ein

levande del av både kvardagen på den einskilde skule og dynamikken sentralt i rørsle, og ikkje kome som pålegg frå styresmaktene.

Lange og engasjerte drøftinga på rektormøtet har enda ut i mange og ulike innspel til Folkehøgskolerådet. Dette skal tene som grunnlag for den høyringsuttalen som skal sendast til departementet. Vi får klare signal om at høyringsuttaler frå folkehøgskulen blir tatt på alvor og veg tungt i det vidare arbeidet. Dette vil bidra til korleis norsk folkehøgskule blir utforma i åra framover.

Mange har presisert at det er viktig at det blir levert ei samla tilbakemelding der folkehøgskulelandskapet står samla om viktige endringsforslag. Det er likevel vanskeleg å underslå at det er spenningar og nokre gongar tydeleg usemje, på ulike nivå; mellom store og små skular, mellom greinene, mellom ulike typar skular og ikkje minst kan det vere spenningar mellom det som er skulane sine interesser og forbundsmedlemmene sine interesser.

NOU-rapporten er såleis ei gylden anledning til å utfordre både skular og tilsette til å sette seg grundig inn i sitt eige skuleslag, arrangere møter og samtalar og stimulere til felles refleksjonar om kva konsekvensar dei 73 endringsforslaga vil ha når føremålet skal operasjonaliserast i møtet mellom tilsette og elevar. I tillegg er det ope for å kome med andre og nye innspel. Ingenting er så langt bestemt, korkje innhald eller den vidare prosessen. Det er i stor grad opp til oss.

Einar Opsvik,
Leiar i Folkehøgskoleforbundet

NYTT PROSJEKT: “DANNINGSREISA”

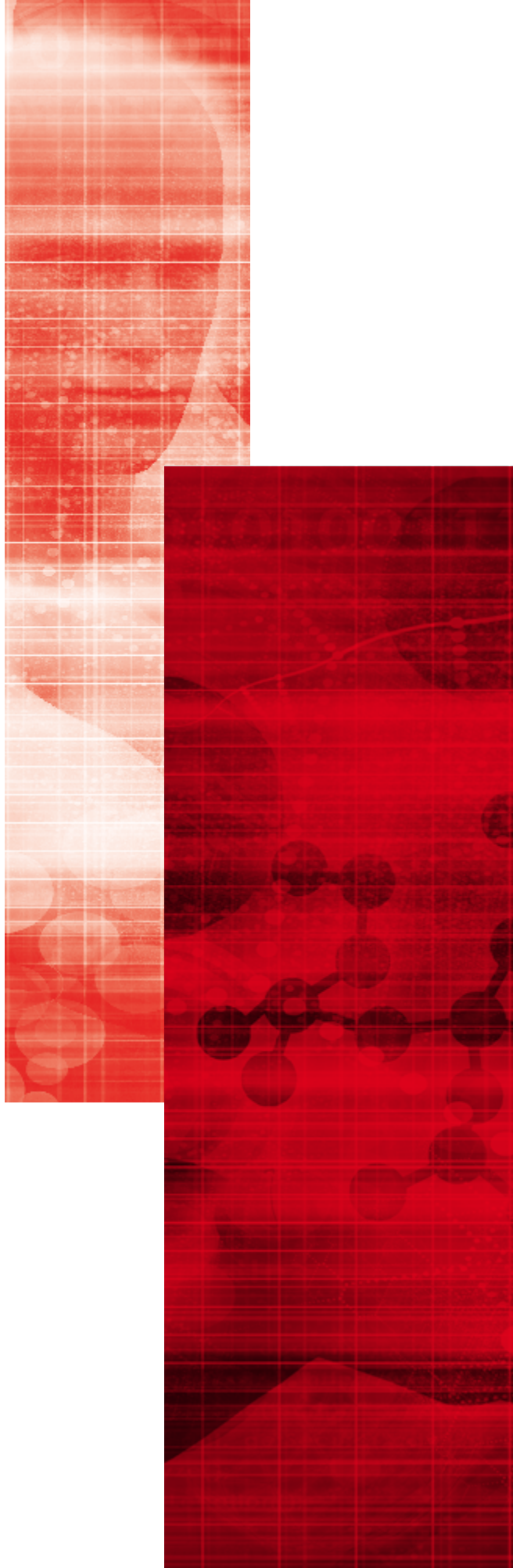
Eit prosjekt og ei arbeidsgruppe har blitt etablert for å arbeide med prosjektet «Danningsreisa». Dette er eit samarbeid mellom NKF og FHF. Boka «Reisens pedagogikk» vart gitt ut av NKF i 2012 og behovet for ei oppgradering og oppfølging er tydeleg. Målsettinga i prosjektet er m.a. å bidra til at alle folkehøgskulen sine elevreiser blir reelle danningsreiser. Vi har eit stor tilfang av gode eksempel på spennande reiser med meining og stort danningspotensiale. I prosjektet tar ein sikte på å samle skildringar av reiser frå heile folkehøgskulelandskapet, og i tillegg ulike perspektiv på reisene. Dette blir så samla på ein nettstad. Denne skal vere tilgjengeleg for alle som treng idear og inspirasjon i planlegging og gjennomføring av reiser som kan invitere ungdommar inn i rike danningsprosessar.

VERTSSKULE FOR “FOLKEHØGSKULEUKA 2023”

Det vart sist haust opna for å søke om å vere vertsskule for Folkehøgskuleuka 2023. Det kom inn fem gode søknader som alle bar preg av eit levande engasjement. Med utgangspunkt i informasjonen som skulane har levert i søknadane har FHF-styret gjort vedtak i saka. Valet fall i år på SKAP kreativ folkehøgskule i Mandal. Kursveka blir dermed arrangert i Mandal både i 2023 og 2024. Skoleutviklingsutvalget, i samarbeid med pedagogisk utviklingsleder Espen, er i full gang med planlegginga. Folkehøgskuleuka bidrar med mange inspirerande og lærerike kurs og er frilynt folkehøgskule sitt viktigaste møtepunkt i forkant av oppstarten på nytt skuleår. Ikkje minst er det ein sosial møtestad der ein kan bygge nettverk og venskap. Invitasjon og påmelding blir sendt ut før skuleslutt i mai.

UTLYSNING AV STIPEND TIL FORSKNING PÅ FOLKEHØGSKOLEN

«Forskningsfondet» ble opprettet av landsmøtet i 1998, med det formål å øke interessen i pedagogiske miljøer for folkehøgskolerelevant forskning. Fondet tildeler stipend til personer som vil arbeide på mastergradsnivå med ulike sider ved folkehøgskolen, både pedagogiske og historiske. Forskningen skal ha et praktisk siktemål, ved bl.a. å vise til områder der det er behov for kompetanseutvikling i relasjon til annen voksenopplæringsteori. Søknadsfristen er 6. mars 2023. Les mer på folkehøgskoleforbundet.no.

FOLKEHØGSKULEN OG RUS

Mange skular har dei siste åra opplevd aukande problem knytt til rusbruk på skulane. Ein tilsvarande frustrasjon har meldt seg då vi har fått presisert kva reglar og jus som er gjeldande i behandlinga av slike saker på skulen og i skulane sine disiplinærutval. Mange har kjent på at ein har blitt fråtatt gode verktøy i møtet med rusproblem på ulike nivå.

Folkehøgskulen sine viktigaste verkemiddel er knytt til ein kunnskapsbasert samtale mellom elevar og tilsette. I samarbeid mellom NKF og FHF har det blitt sett i gang eit pilotprosjekt med tittelen «Folkehøgskulen og rus». Kurset blir arrangert i samarbeid med KORUS. Helsedirektoratet har etablert sju KORUS-kompetansesenter rundt om i landet som har som oppgåve å styrke kunnskapen og kompetansen på rusfeltet. I samarbeid har vi utarbeidd eit kurskonsept for folkehøgskulen. Kurset inneheld både påfyll av kunnskap og ein metodikk for å møte utfordringane på skulane. Pilotprosjektet blir avslutta i januar og det vil då blir vurdert ei vidareføring som skal vere ope for alle skulane.

SÆRAVTALE FOR UNDERVISNINGSPERSONALE I FOLKEHØGSKOLEN

Det ble enighet om ny særavtale på Virke-området 13.12.2022. Den gjøres gjeldende fra neste skoleår. Ulempetillegget økes til kr. 29.500 fra 1.1.2023.

Vi håper og tror at denne omstrukturerte avtalen vil bidra til at det blir fremforhandlet lokale arbeidstidsavtaler godt tilpasset den enkelte skoles behov. Det er avtalt fellesskolering denne våren, hvor tillitsvalgte og skoleledelse inviteres med to hver. Følg med på våre nettsider for ytterligere informasjon.

Angelina og Einar

MEDLEMSFORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold: Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgtarbeid.

Forsikringsordninger: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Utvalg for alle: Folkehøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:

frilyntfolkehogskole.no/fhf/medlem/

NYTT FRA IF

MARKEDSFØRING

Det er nå høysesong for markedsføring inn mot neste skoleår. For første gang på to år har det vært mulig å reise på utdanningsmesser. I tillegg kan vi nå besøke videregående skoler i samme omfang som i 2020.

Utdanningsmesser og besøk på videregående skole er steder der vi kan møte de ungdommene som ikke kjenner noen som har gått på folkehøgskole og som ikke oppsøker folkehøgskoleinformasjon på nett eller i sosiale medier. Det er derfor flott å endelig være tilbake og møte ungdommene ansikt til ansikt igjen.

SØKERTALL

Vi ser dessverre at søknadstallene har gått ned og vi er svært spente på hvor mange av søkerne som ender opp med å takke ja til plass i februar. Vi er også spente på søknadstallene utover våren og sommeren. De siste tre årene har

disse vært svært uforutsigbare og det er de også i år.

Vi ser at store endringer for ungdommene har negativ betydning for folkehøgskolenes søknadstall. Søknadstallene gikk ned både da Norge stengte i mars 2020 og da Norge åpnet opp igjen i februar 2022. Krig i Ukraina og generell usikkerhet rundt økonomi har også en negativ virkning på søkningen til folkehøgskolene.

Når det gjelder økonomi så melder Ungundersøkelsen til Opinion at priser og økonomi er det som bekymrer ungdommene mest for tiden. Vi ser også at det har vært en økning i søkningen til de rimeligere linjene – spesielt dem som koster mindre enn det man får i støtte fra Lånekassen – selv om det fortsatt er de aller dyreste linjene som har flest søkere per linje.

Det er dessverre usikre tider. Vi på informasjonskontorene har lagt planer for flere kampanjer utover våren og sommeren, og tenker også i nye baner for å hente inn det tapte.

TA VARE PÅ SØKERNE

Vi ser at skolene også gjør en solid innsats for å hente inn søkere, men oppfordrer også til å følge opp dem som allerede har søkt. Erfaringsmessig vil det være en del søkere som aldri svarer på de tilbudene dere sender ut. I år kan det være lurt å ta noen ekstra runder for å sjekke ut om det er usikkerhet, mangel på informasjon eller andre ting som er løsbare, som gjør at de nøler.

Med all usikkerheten vi ser blant ungdommer i dag så kan det også være lurt å følge dem som takker ja ekstra godt opp utover våren og sommeren.

Dorte Birch

NOTERT

GURO SIBEKO

Rasismen er sjelden villet eller bevisst. Det er Guro Sibekos utgangspunkt.

– Og skal du gjøre noe med det som er ubevisst, må du først bli bevisst det, sier hun.

Språk er ett virkemiddel: Lytt til hva folk vil bli kalt, og vær presis, sier hun. Historie er et annet: Les deg opp på historien folk rundt deg har tilknytning til.

– Slik blir vi tryggere på hverandre, sier Sibeko.

Guro Sibeko mener antirasistisk kamp bør prioritere barn og unge. Unge som kan utsettes for rasisme, har ifølge henne ofte en «medfødt sårbarhet».

Alle voksne kan bidra til å redusere opplevelsen av utenforskap: Man kan smile litt ekstra til disse ungdommene. Eller tilby seg å betale hvis de mangler noen kroner på butikken.

– Det koster deg lite. Du har likevel gitt et tydelig signal om at du ser dem.

Aftenposten

LYSFORURENSNING

Antall stjerner som er synlige med det blotte øyet, er blitt redusert drastisk de siste tiårene, ifølge en ny studie. Lysforurensning er årsaken. Lysforurensningen har økt med 9,6 prosent årlig de siste tiårene på stedene som forskerne har undersøkt. Det tilsvarer at det er 100 stjerner som er synlige på et sted der man kunne se 250 stjerner for 18 år siden.

Aftenposten

EN PARISISK NERD

Man skal ikke se bort fra at Marcel Proust var datidas svar på en IT-nerd, sier Gro Bjørnerud Mo, professor i fransk litteratur ved Universitetet i Oslo.

Hun viser til at medieforskeren Jean-Marc Quaranta har argumentert for at Proust var en «geek»: en mann som tilbrakte store deler av livet inne på sitt eget rom, men som likevel var helt up-to-date på kunst, politikk, men også om nye teknologier og virkningen av dem.

Ved senga hans sto en teatrofon – et apparat som lot abonnenter lytte til opera og teater over telefonnettet. Selv om lyd kvaliteten var «très mal», virkelig dårlig, kunne Proust ofte fortape eg i direktesendte ettermiddagsframføringer av Wagner.

Hannah Bull Thorvik i Klassekampen

PEDAGOGISK UTVIKLING: KURS FOR NYE LÆRERE DEL 2

Tidligere leder i Folkehøgskoleforbundet Lars Sigve Meling holdt et engasjerende innlegg om sin folkehøgskoleerfaring og Grundtvig.

Kurs for nye – Espen B.K. i aksjon. Fotos: øk

En liten rapport! To fulle dager med tett program ble gjennomført på The Well like utenfor Oslo. Vi fikk foredrag med Lars Sigve Meling og Inge Eidsvåg den første dagen. Dette gjorde sterkt inntrykk på alle. Videre fikk vi delt erfaringer og tanker om det å drive med danning i og med fag. Kjetil Hallre og Tor-Erik Moen holdt (som vanlig) i kursene på en utmerket måte. I tillegg til det faglige ble det tid til kulinariske og sosiale høydepunkter. Vi ser hvor viktig kurs for nye lærere er og vil selvfølgelig fortsette å tilby denne festen av et kurs. Når deltagerne mener vi bør arrangere del 3 av kurset er det vel et tegn på at dette er en sikker vinner! Tusen takk til alle som deltok og til skolene som sender sine ansatte på kurs. Det er viktig for oss alle.

SKAP
Ny vertsskole

FOLKEHØGSKOLEUKA HAR FÅTT NY VERTSSKOLE

Styret mottok fem søknader om å bli vertsskole for Folkehøgskoleuka 2023 - 2024.

Alle søknadene var svært interessante og bar preg av et levende engasjement. Med utgangspunkt i informasjonen skolene har levert i sine søknader og aktuelle kriterier for tildeling, har styret hatt en grundig diskusjon og gjort vedtak i saken.

Folkehøgskoleuka 2023 og 2024 blir tildelt **SKAP kreativ folkehøyskole** i Mandal.

Vi ser frem til et spennende og ikke minst kreativt samarbeid de neste to årene.

Vi sender en stor takk til alle skolene som søkte. At hele fem skoler ønsket å være vertskap for Folkehøgskoleuka er helt strålende, og det gjør oss både glade og stolte.

Takk for engasjement, tanker og ideer.

FOLKEHØGSKOLEUKA 2023

Hold av mandag 7. – torsdag 10. august. Det blir en kreativ uke på SKAP!

Vi jobber fortsatt med programmet, men kan allerede nå røpe at det blir teaterkurs og 3D printing.

Og utekino og grillfest såklart!

Velkommen til Sørlandet!

EN LITEN LITTERÆR ANBEFALING TIL KAFFEN – ELSKEDE GRØFTEKANT AV GRO DAHLE

Gro Dahle er en diktmeister! Denne diktsamling handler om en av våre mest elskede og forhatte institusjoner, nemlig kommunen. «Kommune» er et ord som ofte vekker sterke følelser i oss alle. På godt og vondt. Helse,

skole, byråkrati, kultur, ja. Du vet! Alt!

I Elskede grøftekant møter vi enkeltmennesket, vernepleieren, fastlegen, assistenten, rektoren, vaktmesteren, frisøren, ordføreren, kommunens bygninger, kommunens dyr og mere til.

Les den! Bli begeistret og inspirert! Og le. Det blir viktig fremover!

NB: PERFEKT å bruke i dramaundervisningen. Bare nevner det!

INVITER OSS!

Vi elsker å komme på skolebesøk. Det gir energi, glede og kraft til arbeidet vårt å få besøke dere ute på skolene.

Espen Bråten Kristoffersen

FOLKEHØGSKOLENES BÆREKRAFTPRIS TIL LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

Folkehøgskolen blir hyllert for å ha kuttet flyreiser til utlandet og ha redusert sitt kjøttforbruk

BÆREKRAFTTILTAK VED LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

Kutte i utenlandsreiser med fly
Redusere kjøttforbruk
Green Friday
Leasing, reparasjon og produksjon av utstyr
Bruktmarkeder
Grønt kjøkken som redder mat og bruker lokale og selvsankede råvarer
Produserer fornybar energi gjennom bergvarme
Rydder plast også utenom strandryddedagen

JURYENS BEGRUNNELSE:

Folkehøgskolen som mottar prisen for 2022 har jobbet systematisk med både kortsiktige og langsiktige visjoner for å inkludere bærekraft på sin skole.

De har tatt tak i det som har størst effekt for å kutte Co2: redusere flyreiser og kutte kjøttforbruk. Skolen har en lokal bærekraftplan, som ble utarbeidet i samarbeid med både ansatte og elever, blant annet gjennom en fremtidsworkshop.

Bærekraftsatsningen er synlig på alle linjer, og det arrangeres både foredrag og åpne dialoger om bærekraftsløsninger.

Juryen ble ekstra begeistret for skolens mange kreative tiltak, som bidrar til å øke bevisstheten om sirkulær økonomi, som Green Friday, leasingordninger, reparering av utstyr, og ostemørbrød av gamle brødskeer - et tiltak som er populært blant elevene.

Folkehøgskolen har også et grønt kjøkken, som har fokus på lokalproduserte og selvsankede ingredienser fra land og sjø.

Gjennom mange ulike tiltak og initiativ, inspirerer folkehøgskolen elever og ansatte til å leve et grønnere liv. Som en elev beskrev i sin nominering: «Skolen har inspirert meg og mange andre til å ville leve et mer bærekraftig liv fremover».

Skolen produserer også fornybar energi og strøm gjennom bergvarme.

I jurien: Angelina Christiansen (FHF), Andreas Melberg (NKF/IKF), Ann-Kristin Yttreberg (Stiftelsen Miljøtårn), Catharina Bu (FN-sambandet), Brita Phuthi (Folkehøgskolerådet).

Bærekraftprisen ble delt ut for tredje år på rad under Rektormøtet i Trondheim tirsdag 17. januar. Vinneren for 2022 ble Lofoten Folkehøgskole. Skolen fikk hele 18 nominasjoner, fra både elever og ansatte, som roste folkehøgskolens bærekraftarbeid.

Det var en rekke tiltak som gikk igjen i nominasjonene, blant annet grepene skolen har gjort for å kutte eget klimaavtrykk når det gjelder reiser. Dette var også noe juryen ble spesielt imponert over. Ved at Lofoten Folkehøgskole ikke bruker fly på sine studieturer, har de redusert sitt klimaavtrykk med 70 prosent. Skolen har også kuttet kraftig ned på kjøttforbruket gjennom sitt grønne kjøkken, som baserer seg på lokalproduserte og selvsankede ingredienser fra land og sjø.

INSPIRERER ELEVER TIL Å LEVE GRØNNERE

Lofoten Folkehøgskole har jobbet systematisk med både kortsiktige og langsiktige visjoner for å inkludere bærekraft på sin skole. De har en lokal bærekraftplan, som ble utarbeidet i samarbeid med både ansatte og elever. Bærekraftsatsningen er synlig på alle linjer, og det arrangeres både fremtidsworkshops, foredrag og åpne dialoger om bærekraftsløsninger. De produserer også fornybar energi gjennom bergvarme.

Juryen ble også ekstra begeistret for skolens kreativitet rundt bærekraftarbeidet. Gjennom tiltak som *Green Friday*, byttedager, leasingordninger, repareringsverksted og ostemørbrød av gamle brødskeer, bidrar Lofoten Folkehøgskole til å øke bevisstheten rundt sirkulær økonomi. I flere av nominasjonene trekkes disse tiltakene frem som spesielt inspirerende. På den måten legger folkehøgskolen et grunnlag for at både elever og ansatte får redskaper og ressurser til å leve et grønnere liv. Som en elev beskrev i sin nominasjon: «Skolen har inspirert meg og mange andre til å ville leve et mer bærekraftig liv fremover».

Rektor ved skolen, Jonatan Rask, sa i sin takketale at han håper de kan inspirere andre folkehøgskoler til å tenke mer kreativt rundt bærekraft. Han trakk også frem diskusjonen omkring prisnivå og reising i folkehøgskolen, og påpekte at den mest populære linjen på skolen både er den rimeligste og den som reiser minst.

Katinka Salomonsen Grane

DEMOKRATI OG DANNING OG FOLKEHØGSKOLENES ROLLE I SAMFUNNET MOT 2030

Til møtene i Nordisk folkehøgskoleråd skriver hvert land en kort «landrapport». Disse brukes ikke i noen offisiell sammenheng, men fungerer som grunnlag for debatt og erfaringsutveksling mellom de nordiske landene. Landrapportene har ulike tema og for møtet i januar har vi skrevet om demokratiet og folkehøgskolenes rolle i samfunnet mot 2030. For oss i Norge er det naturlig å se på hva NOU-en om framtidens folkehøgskole mener vi må fokusere på. Samtidig ser vi tegn i tiden som vi også mener det er viktige å ha med seg når skolene skal forme sin framtid. Vi gir dere her et lite ekstrakt av Norges landrapport for januarmøtet.

ØKENDE BEHOV FOR DEMOKRATISK BEVISSTHET OG DANNING

I en tid med krig i Europa, økende politisk polarisering og nye trusler mot demokratiet, er folkehøgskolenes formål om demokratisk danning og bevisstgjøring av fremtidens generasjoner helt sentralt. Etter flere år med pandemi, rapporterer dagens ungdom i årets UNG-rapport om dype bekymringer for sin egen framtid. De er bekymret for den politiske situasjonen i Europa, økonomien, sin egen og andres psykiske helse og klimaendringer. Som «generasjon prestasjon», opplever de et enormt press til å prestere i et stadig mer effektivitetsfokustert samfunn. Samtidig er dagens ungdom mindre politisk aktive, og mange uttrykker redsel for å uttrykke seg annerledes enn majoriteten – i frykt for å bli hengt ut på sosiale medier.

I en verden der demokratiet i økende grad ikke kan tas for gitt, heller ikke i Vesten, blir det enda viktigere å trene de unge i demokrati. Særlig de unge som i økende grad trekker seg unna og vekk fra fellesskapet som demokratiet er så avhengig av. Statsviter Bernt Hagtvedt sier i en artikkel til Aftenposten før jul at demokratiet oppstår gjennom kontinuerlig trening, øvelse og selvrefleksjon i samarbeid om felles demokratiske mål. I demokratisk danning inngår evne til å lytte til hverandre, deliberere, undersøke og kommunisere. Demokratiet er avhengig av sosial kompetanse.

Folkehøgskolene har en unik posisjon og mulighet til å bidra i unges opparbeidelse av demokratisk kompetanse og danning. Det må stadig være et hovedanliggende for skoleslaget å danne mennesker som deltar i og utvikler demokratiet og som ser og forstår sammenhenger de er del av. Folkehøgskolens kanskje viktigste redskap blir også dermed de pedagogiske rammene. Det

kan derfor argumenteres for at en av folkehøgskolenes viktigste samfunnsrolle mot 2030 er å holde fast på den frie folkehøgskolepedagogikken. På den måten kan folkehøgskolene fortsette å fremme integrering og mangfold, og dyrke et deltakende fellesskap.

FREMTIDENS FOLKEHØGSKOLE – MULIGHETER OG POTENSIALE – UTFORDRINGER OG BEKYMNINGER

31. oktober 2022 la Folkehøgskoleutvalget fram sin offentlige utredning om folkehøgskolene i Norge for Kunnskapsdepartementet. NOU 2022:16, «En folkehøgskole for alle – vilkår for økt kvalitet og mangfold i folkehøgskolene», peker på at å gå på folkehøgskole gir deltakelse i ulike demokratiske fellesskap både gjennom undervisningen og i felles samvær i internatet og i aktiviteter. De skriver at «slik erfaring gir innsikt og grunnlag for å kunne ta et aktivt valg om å delta i samfunnet».

Utvalget har pekt på mange muligheter framover, men folkehøgskolene opplever også mange bekymringer og utfordringer knyttet til fremtiden. Gjennom årene med pandemi og videre med krig i Ukraina og dens innvirkning på olje, gass og el-priser, økt rente- og kostnadsnivå kombinert med nedgang i antall søkere til folkehøgskolene bekymrer sektoren. Derfor blir det viktig å spørre seg: Hvordan kan folkehøgskolene og myndighetene sammen bidra til at folkehøgskolene blir et «verksted for selvrefleksjon» og demokratisk danning som vi som samfunn har så sårt bruk for?

For at folkehøgskolene skal kunne bli et slikt «verksted», må de i tillegg til å drive et aktivt pedagogisk utviklingsarbeid, våge å ta større plass i sine lokalsamfunn og tydeliggjøre sin samfunnsrolle. Det er viktig å kommunisere hvor unikt og bidragsytende folkehøgskolens særegne pedagogikk er. Ikke bare rommer pedagogikken hele mennesket, men den rommer også hele mennesket hele døgnet. Ved at de unge lever tett på hverandre og samhandler i mange former for sosialt samvær, øker også toleransen og forståelsen for ulike synspunkt, politiske ståsteder og livserfaringer. Opplæring og øving i relasjonskompetanse er med det et av de viktigste fortrinnene for folkehøgskolene.

Anne Tingelstad Wøien (daglig leder)
og Katinka Salomonsen Grane (rådgiver)

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverum.fhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Ledes av ledergruppe
www.evje.fhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Konst. rektor: Per Hedum
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Janne Merete Sukka
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØGSKULE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Arne Brattekleiv
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine
Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKIEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Gunnar Skjerdal
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakke
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Torunn Laurhammer
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ØYREKKA FOLKEHØGSKOLE

7284 Mausund
Tlf.: 48 94 09 00
Rektor: Nina Iversen
www.oyrekka.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

Takknemlighet demper,
og er en motsats til alt vi ikke er.

Kristin Smith

TIL OVERMÅL

Jeg er den jeg er.
en ufattelig tilfeldighet,
slik alle tilfeldigheter er det.

Jeg kunne hatt
andre forfedre,
og fra et annet rede
kunne jeg ha fløyet ut,
frem fra en annen stubbe
krøpet ut i skallet mitt.

I naturens garderobe
er det nok av kostymer.
Edderkoppens, måkens, hasselmusens.
Samtlige sitter som støpt
og bæres trofast
til de slites ut.

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Kristin Smith fra Ringerike folkehøgskole,
ble utfordret av Eivind Mortensen,
Hardanger folkehøgskule.

Heller ikke jeg har fått velge,
men jeg kan ikke klage.
Jeg kunne endt opp som noe
langt mindre individuelt.
Noen i en stim, en maurtue, en summende sverm,
en bitte liten del av et landskap som vinden kaster hit
og dit.

Noen langt mindre heldigstilt,
alet opp for å bli pels,
for å servere til jul,
noe som svømmer i et mikroskop.
Et tre med røttene festet i bakken
idet skogbrannen nærmer seg.

Et strå som trampes ned
av ufattelige hendelsesforløp.

En stakkar hvis stjerne har sloknet
og i stedet skinner for andre.

Eller hva om det eneste jeg fikk folk til å kjenne, var
frykt
eller bare avsmak,
eller bare medynk?

Hva om jeg var blitt født
i en annen stamme enn den rette
og veiene ble sperret for meg?

Skjebnen har til nå
vært meg nådig.

Jeg kunne ha vært ute av stand
til å huske lykelige øyeblikk.

Jeg kunne ha blitt frarøvet
tilbøyeligheten til å sammenligne.

Jeg kunne ha vært meg selv – men uten evnen til å
undre meg,
og dét ville betydd
at jeg var en helt annen.

Wisława Szymborska, nobelprisvinner i litteratur i 1996.
Gjendiktet av Christian Kjelstrup (Livet er den eneste måten).

Kristin utfordrer kjøkkensjef Mats Olsen, Fana folkehøgskule til
neste nummer av magasinet.